IZHODIŠČA ZA CELOVITO IN VKLJUČUJOČO RAZVOJNO STRATEGIJO OBČINE BOROVNICA ZA OBDOBJE 2016 – 2026 (plus)

1. osnutek

pripravil:

Andrej Klemenc, dipl. univ. politolog

višji svetovalec za razvoj in razvojne projekte

Borovnica, 10. 12. 2015

KAZALO

Uvod 4

IZHODIŠČA ZA PROSTORSKI RAZVOJ, VARSTVO OKOLJA IN OHRANJANJE NARAVE V OBČINI BOROVNICA 7

IZHODIŠČA ZA RAZVOJ MOBILNOSTI, PROMETNE INFRASTRUKTURE IN PROMETNE VARNOSTI V OBČINI BOROVNICA..... 15

IZHODIŠČA ZA RAZVOJ PODEŽELJA, KMETIJSTVA IN GOZDARSTVA V OBČINI BOROVNICA 24

IZHODIŠČA ZA RAZVOJ PODJETNIŠTVA IN SOCIALNEGA PODJETNIŠTVA V OBČINI BOROVNICA..... 30

IZHODIŠČA ZA RAZVOJ TURIZMA V OBČINI BOROVNICA 38

IZHODIŠČA ZA RAZVOJ DRUŽBENIH DEJAVNOSTI V OBČINI BOROVNICA 43

IZHODIŠČA ZA RAZVOJA KULTURE TER OHRANJANJA, INTERPRETACIJE IN PREZENTACIJE KULTURNE DEDIŠČINE 43

IZHODIŠČA ZA RAZVOJ VARSTVA PREDŠOLSKIH OTROK, VZGOJE IN IZOBRAŽEVANJA V OBČINI BOROVNICA 49

IZHODIŠČA ZA RAZVOJ ZDRAVSTVA IN SOCIALNEGA SKRBSTVA V OBČINI BOROVNICA ... 52

Uvod

Kaj je celovita in vključujoča občinska razvojna strategija?

Celovita in vključujoča občinska razvojna strategija je predvsem **proces sodelovanja** med občinsko upravo, javnimi in zasebnimi zavodi, gospodarskimi subjekti, društvi in občani, ki krepi **skupno identiteto in pripadnost** in na vključujoč način ob upoštevanju primerjalnih prednosti, slabosti, tveganj in priložnosti oblikuje **skupno vizijo ter prioritetne dejavnosti** kot osnovo za oblikovanje medsebojno povezanih odločitev, orodij in ukrepov, ki izboljšujejo kakovost življenja v občini. Proces mora biti ciljno usmerjen, vključujoč v smislu enakih možnosti sodelovanja vseh deležnikov, podprt z ustreznimi tehnikami moderiranja skupinskih procesov in časovno opredeljen v smislu opredelitve posameznih faz procesa: priprave, obravnave, sprejemanja, izvajanja, spremljanja in evalvacije.

Po drugi strani pa gre pri strategiji za strateški razvojni **dokument**, ki ob upoštevanju razvojnih strategij in politik EU in Slovenije ter relevantne zakonodaje podaja:

- **strateški okvir** za obravnavo razvojnih prednosti, slabosti, tveganj in priložnosti na posameznih področjih ter identificira možnosti za pozitivne sinergijske učinke dejavnosti na dveh ali več različnih področjih ter tako prispeva k možnostim optimalnega črpanja virov, razvoja zmogljivosti in doseganja rezultatov.
- **skupna izhodišča za pripravo posameznih občinskih sektorskih strategij** in/ali akcijskih načrtov.
- Izpolnjuje formalne **pogoje za možnost prijav** na določene programe EU, ki omogočajo črpanje sredstev EU v podporo kohezijski in regionalno-razvojni politiki, čezmejnemu, regijskemu in vseevropskemu sodelovanju za doseganje razvojnih ciljev EU in Slovenije ali prispeva k boljšim možnostim za uspeh prijavljenih projektnih predlogov.

Strategija je **celovita** ker obravnava posamezna sektorska razvojna področja v njihovi medsebojni povezanosti s ciljem doseganja in izkoriščanja sinergijskih potencialov med posameznimi področji oz. ukrepi. Je **vključujoča**, ker se v proces njenega oblikovanja in sprejemanja poskuša vključiti vse, ki želijo konstruktivno in ob upoštevanju razlik v identitetah in interesih ter načel odprtega dialoga v varnem komunikacijskem prostoru sodelovati pri opredelitvi prednosti, slabosti, priložnosti in tveganj ter oblikovanju in uresničevanju razvojnih izzivov na različnih področij.

Zakaj občina Borovnica potrebuje razvojno strategijo?

Sem, ker proizvajam, sem kar konzumiram in sem, ker ohranjam so tri različne in nasprotujoče si identitete sodobne biti v svetu, ki se srečujejo tudi v naši občini in so poleg narodnostne, svetovno-nazorske in strankarske pripadnosti lahko osnova za nepremostljive konflikte med »nami« in »njimi«. V občini Borovnica živijo različni ljudje z različnimi interesi in predstavami o tem, kaj je dobro za njih in kaj je dobro za širšo skupnost. Procesi oblikovanja, sprejemanja, izvajanja in evalvacije razvojne

strategije so osnova za strpen in skupno razvojno vizijo oblikujoč dialog med vsemi deležniki o tem kaj smo, kaj potrebujemo in hočemo ter kako naj to dosežemo.

Občina Borovnica od svoje ustanovitve dalje nima osnovnega strateškega razvojnega dokumenta in ni šla skozi noben proces v katerem bi celovito obravnavala svoj položaj in razvojne možnosti ter ob upoštevanju danih zakonodajnih okvirjev in širših procesov na nacionalni in evropski ravni poskušala sistematično in pravočasno identificirati področja, ukrepe in projekte, ki omogočajo razvoj oprt na optimalno rabo lokalnih virov, potencialov in kapacitet ter podprt z informacijami, znanji in finančnimi sredstvi iz zunanjih okolij. Zato je občina tudi zamudila številne priložnosti, ko je bilo mogoče ob pripravah na vstop v EU, vstopu v EU in dosedanjih finančnih perspektivah EU mogoče pridobivati s evropska sredstva za sofinanciranje prenosa znanja izkušenj na področju regionalnega razvoja, gradnje javnih objektov in infrastrukture, obrtnih con, industrijskih objektov, varovanje naravne in obnovo snovne kulturne dediščine itd. V sedanji razvojni perspektivi EU je poudarek na izboljšanju konkurenčnosti gospodarstva, razvoju IKT, trajnostni rabi virov, spodbujanju zelene ekonomije in zelenih delovnih mest, ohranjanju biotske pestrosti ter kulturne in naravne dediščine, varovanju podnebja in prilagajanju na podnebne spremembe. Bistveno težje bo priti do sredstev za investicije v klasično infrastrukturo in gradnjo javnih objektov, napore bo smiselno usmeriti predvsem v izkoriščanje podpornih programov in ukrepov za razvoj zelenega gospodarstva in turizma preko razvoja novih produktov, ki izkoriščajo prednosti IKT in/ali prispevajo k trajnostni mobilnosti in ustvarjanju delovnih mest, predvsem za mlade in ženske na podeželju.

Odsotnost strateškega razmisleka in usmeritev je botrovala tudi temu, da ne občinska uprava ne javni zavodi in društva do sedaj niso izkoristili možnosti, ki jih ponujajo drugi možni viri sofinanciranja projektov razvoja lokalnih skupnosti kot so npr. Norveški finančni mehanizem, Finančni mehanizem EGP in Švicarski prispevek.

Razvojna strategija je tako potrebna zaradi:

- ***Krepitve večdeležniškega dialoga*** o ključnih razvojnih izzivih občine, ki bo povezal prebivalce z različnimi, tudi nasprotujočimi si interesi v enoten komunikacijski proces, v katerem bo zagotovljen varen komunikacijski prostor in enakopravnost vseh, s čemer se bo ***okrepila skupna pripadnost*** in ***pripravljenost na sodelovanje pri razvojnih projektih*** ne glede na različna stališča in razlike v interesih.
- ***Identificiranja razvojnih potencialov in priložnosti***, ki jih nudijo njene primerjalne prednosti in opredelitve ukrepov in dejavnosti, s katerimi se bodo zmanjšale pomanjkljivosti in izboljšalo upravljanje s tveganji.
- ***Zagotavljanja možnosti sodelovanja oz. večjih možnostih na uspeh prijav projektov na razpise programov EU***, ki omogočajo črpanje sredstev za razvoj kmetijstva in podeželja, varovanje okolje in kulturne dediščine, izboljšanje položaja in zaposljivosti ranljivih skupin, izboljšanje IKT infrastrukture, konkurenčnosti in inovacije itd.
- ***Identifikacije in priprave manjkajočih občinskih predpisov*** – odlokov, pravilnikov, sklepov oz. ažuriranja že sprejetih.

Izhodišča za strategijo in predviden obseg in struktura dokumenta

Izhodišča izhajajo iz osnovnih danosti in stanja v občni Borovnica, upoštevajo ključne splošne in sektorske strateške razvojne dokumente ter razvojne trende na ravni EU in Slovenije, razvojne prioritete, programe in ukrepe Regionalnega razvojnega programa Ljubljanske urbane regije 2014-2020 ter za vsako tematsko področje podajajo primerjalne prednosti, priložnosti in podajajo predlog strateškega pristopa in ključnih dejavnosti v občini. Ne definirajo pa ključnih izzivov in ciljev, ker je to prepuščeno obravnavi na odborih Občinskega sveta, obravnavi na samem Občinskem svetu ter javnim obravnavam v procesu oblikovanja strategije.

Okvirni obseg dokumenta je 50 strani formata A 4 in bo vseboval:

a. Uvodni del (predgovor župana, razlogi za pripravo strategije, zakonodajni okvir in podlage, proces priprave strategije)

b. Kratko predstavitev občine z opisom splošnih prednosti, slabosti, priložnosti in izzivov (na osnovi opravljene SWOT analize)

c. Kratek opis splošnih razvojni trendov v EU in Sloveniji in navedba vseh relevantnih evropskih, slovenskih in občinskih dokumentov

d. Posamezne širše tematske sklope :
   i. *prostorski razvoj in varstvo okolja;*
   ii. *mobilnost, prometna infrastruktura in prometna varnost*
   iii. *razvoj podeželja, kmetijstvo in gozdarstvo;*
   iv. *podjetništvo in socialno podjetništvo*
   v. *turizem*
   vi. *družbene dejavnosti*

e. Načrt izvajanja in spremljanja:
   i. Finančni načrt
   ii. Terminski okvir
   iii. Izvajanje in spremljanje

f. Analize tveganj

g. Priloge: statistični podatki, table in podrobna navedba relevantne zakonodaje.

Predvideni postopek in časovnica oblikovanja in sprejemanja dokumenta

Dokument se pripravlja po naslednjem postopku in časovnici:

- Priprava izhodišč strategije oz. izhodišč za njena posamezna poglavja (oktober-november 2015)
- Obravnava izhodišč za posamezna poglavja na odborih Občinskega sveta (dec. 2015 – jan. 2016)
- Obravnava in potrditev izhodišč oz. okvirne razvoje strategije občine Borovnica za obdobje 2016-2020 s strani Občinskega sveta (januar 2016 – februar 2016)

- Moderirana javna razprava po posameznih sklopih:
  - razvoj podeželja, kmetijstvo in turizem;
  - družbene dejavnosti; kultura in prostočasne dejavnosti;
  - mobilnost, prometna infrastruktura in prometna varnost
  - okolje in prostor ter varovanje naravne in kulturne dediščine;
  - podjetništvo in socialno podjetništvo
  - mladi in medgeneracijski dialog.
- Obravnava in potrditev dokumenta na Občinskem svetu (maj-junij 2016)

Glavne zakonske podlage in kljuni strateško-razvojni akti, ki jih izhodišča upoštevajo:

Ob upoštevanju aktualnega *Odloka o občinskem prostorskem načrtu občine Borovnica* in *Energetskega koncepta občine Borovnica* se dokument opira predvsem na naslednje strateško-razvojne dokumente in zakonodajne podlage:

- ***„Politike Evropske unije. Evropa 2020: Strategija za gospodarsko rast"***
- ***Partnerski sporazum med Slovenijo in Evropsko komisijo 2014-2020***
- ***Slovenska strategija pametne specializacije - S4,***
- ***Resolucija o strateških usmeritvah razvoja slovenskega kmetijstva in živilstva do leta 2020 – »Zagotovimo.si hrano za jutri« (ReSURSKŽ)***
- ***Program razvoja podeželja 2014–2020 (PRP 2014-2020)***
- ***Uredba razvoja podeželja: Uredba (EU) št. 1305/2013 EP in ES***
- ***Uredba o porabi sredstev evropske kohezijske politike v Republiki Sloveniji v programskem obdobju 2014–2020 za cilj naložbe za rast in delovna mesta***
- ***Uredba o izvajanju lokalnega razvoja, ki ga vodi skupnost, v programskem obdobju 2014–2020***
- ***Regionalni razvojni program Ljubljanske urbane regije 2014-2020***
- ***Uredba o Krajinskem parku Ljubljansko barje,*** *ter na*
- ***Nacionalne razvojne strategije in akcijske načrti za posamezna področja***

IZHODIŠČA ZA PROSTORSKI RAZVOJ, VARSTVO OKOLJA IN OHRANJANJE NARAVE V OBČINI BOROVNICA

Izhodiščno stanje:

Varstvo narave

Občino Borovnica sestavljajo tri geografsko-okoljske enote: kraški rob Krimskega pogorja in Menišije, Borovniška dolina ter borovniški del Ljubljanskega barja z dobro ohranjeno tradicionalno kulturno krajino in naravnim okoljem, ki je skoraj v celoti umeščen pod varstveni režim Krajinskega parka Ljubljansko barje in večinoma sodi v 2. varstveno območje, v prvi vrsti namenjeno uresničevanju varstva naravnih vrednot, biotske raznovrstnosti in pestrosti krajine ter sonaravnim oblikam kmetijske dejavnosti in trajnostni rabi drugih naravnih virov na način, ki je za naravo čim manj moteč.

Skoraj celotno področje občine je uvrščeno v mrežo posebnih varovanih področij Natura 2000, katere namen je ohranjanje biotske raznovrstnosti, oz. naravnih habitatov ogroženih rastlinskih in živalskih vrst, pomembnih za Evropsko unijo, zato je mreža Natura 2000 ključni steber varovanja okolja v EU. Za območja NATURA 2000 so na razpolago finančni programi Evropske unije za sofinanciranje naravovarstvenih projektov (LIFE +), naravi prijaznih oblik kmetovanja (sredstva za razvoj podeželja in iz strukturnih skladov) in drugih dejavnosti trajnostnega razvoja (sredstva iz strukturnih skladov), vendar teh sredstev do sedaj občin ni uspelo izkoriščati v maksimalnem možnem obsegu.

Na Ljubljanskem barju in ob železniški progi je opazen razrast **tujerodnih invazivnih rastlinskih vrst**, ki počasi že predstavljajo resno grožnjo biotski raznovrstnosti. Trenutno največjo grožnjo na območju občine Borovnica predstavljajo kanadske in orjaške zlate rozge (Solidago canadensis sp., Solidago gigantea), japonski dresnik (Fallopia japonica), orjaški dežen (Heracleum mantegazzianum), ambrozija (Ambrosia artemisiifolia) in Enoletna suholetnica (Erigeron annuus). Nekatere od teh vrst so strupene oz. ob stiku izzivajo alergene reakcije, zato je poleg ozaveščenosti o njihovem invazivnem vplivu in njegovih posledicah ter njihovega poznavanja potrebno tudi ustrezno ravnanje oz.. zaščite pri njihovem odstranjevanju. Ob ustrezni ravni stalne ozaveščenosti občanov so glavni izzivi tako povezani z njihovim motiviranjem za odstranjevanje tujerodnih invazivnih rastlin ter usposobljenostjo za ravnanja, ki pri tem ne povzročajo zdravstvenih tveganj. S stališča ohranjanja biotske raznovrstnosti se enako problematične vrste pojavljajo tudi med glivami in živalmi, kjer bo prav tako potrebno predvsem boljše sodelovanje s Krajinskim parkom Ljubljansko barje pri opredelitvi prioritetnih ukrepov in dejavnosti na ravni občine.

Varstvo okolja

Zaradi borovniškega vršaja, vodonosnega sistema, ki je osnova za oskrbo s pitno vodo občine in delov sosednjih občin, spada večji del Borovniške doline pod režim **varovanja zalog pitne vode**.

Omenjene geografskih danosti, vodovarstvenih in naravovarstvenih režimov ter prevladujoča interpretacij pravnih podlag varovanja znatno omejujejo tako prostorski razvoj kot tudi razvoj kmetijstva in gospodarstva oz. rabo prostora in naravnih virov.

Z izgradnjo sodobnega kanalizacijskega sistema in ene najsodobnejših naprav za **čiščenje odpadnih voda** v okviru medobčinskega projekta Čista Ljubljanica je občina rešila večji del problema onesnaževanja tekočih voda in podtalnice. Na področju varovanja voda in vodotokov pa poleg čiščenja odpadnih voda v manjših zaselkih in samostojnih objektih, ki niso priključeni na kanalizacijski sistem, ostajata največja izziva sonaravno urejanja oz. preprečevanja zaraščanja struge Borovniščice in zmanjševanje tveganj zaradi prevozov nevarnih snovi v tovarno Fenolit v Bregu pri Borovnici in iz nje.

Na **kakovost zunanjega zraka** v občini poleg industrijskega obrata za predelavo lesa na lokaciji nekdaj velikega lesno-predelovalnega obrata Liko v sami Borovnici, vplivajo predvsem izpusti iz individualnih kurišč na lesno biomaso, ki imajo največji delež pri ogrevanju v občini in ki v veliki večini ne ustrezajo zakonsko predpisanim emisijskim standardom za male kurilne naprave. Ker se v občini ne izvajajo meritve kakovosti zunanjega zraka je zgolj na podlagi opazovanj mogoče domnevati, da so v večjih naseljih v občini vsaj v pogojih zimske inverzije pogosto presežene koncentracije z vidika varovanja zdravja najbolj kritičnih onesnaževal kot so fini trdni delci, dušikovi oksidi in ogljikov monoksid. Glavna izziva na tem področju v občino ostajata spremljanje in nadzor kakovosti zunanjega zraka ter zmanjševanje izpustov onesnaževal zraka iz kurišč ob ohranjanju visokega deleža lesne biomase kot energetskega vira.

K **obremenjevanju s hrupom** v občini največ prispeva železniški promet, saj preko občine v obliki črke U poteka trasa železniške proge, po kateri se pretovori največji delež železniškega tovora v državi. Stopnji hrupa, ki ogroža zdravje so izpostavljeni zlasti prebivalci stanovanjskih objektov, ki ležijo ob sami železniški progi oz. tistih njenih odsekih, ki ne potekajo po usekih. Izpostavljenost hrupu je mogoče zmanjšati ne le s protihrupnimi ograjami temveč tudi z izboljšanjem zavornega sistema pri obstoječih železniških vozilih ter zamenjavo železniških vozil z manj hrupnimi. Glavni izziv na tem področju je oblikovanje in vodenje strateškega dialoga s pristojnim ministrstvom, upravljalcem železniškega omrežja in operaterji železniškega transporta v Sloveniji, v prvi vrsti s Slovenskimi železnicami.

Zaradi specifičnega poteka elektrificirane železniške proge v obliki črke U ob najbolj naseljenem delu občine mora strategija varstva okolja v občini tudi bolj podrobno preučiti **vpliv močnih nizkofrekvenčnih elektromagnetnih polj**, ki lahko vplivajo na draženje mišic in živcev in imajo lahko tudi druge biološke učinke na prebivalce občine. Ob uvedbi digitalnega železniškega radijskega sistema GSM-R, namenjenega posodobitvi in komercializaciji telekomunikacijskega sistema ob najbolj pomembnih železniških progah v Sloveniji, so bile na območju občine postavljeni tri bazne postaje GSM-R, ki delujejo v območju md 921 in 925 MHz ter med 876 in 880 MHz. Vpliv visokofrekvenčnih elektromagnetnih sevanj na zdravje ljudi je odvisen od moči in oddaljenosti vira, mejne vrednosti za neškodljivo izpostavljenost pa se vsled hitremu razvoju hitro spreminjajo, zato je za varovanje zdravja ljudi v občini pomembno ne le, da bazne postaje ne presegajo sedanjih mejnih vrednosti temveč, da se spremlja proces njihove spremembe in opredeli ukrepe v primeru, da bi spremembe mejnih

vrednosti pomenile možnost strokovno utemeljene povečane izpostavljenosti nekaterih prebivalcev preseženim mejnim vrednostim.

Večji okolijski riziki zaradi industrijskih naprav in procesov so trenutno v občini povezani predvsem z varnim obratovanjem podjetja Fenolit d.o.o., ki je v nacionalnem Programu **zmanjševanja tveganja za okolje zaradi večjih nesreč z nevarnimi snovmi** iz leta 2008 uvrščeno med obrate večjega tveganja za okolje pri proizvodnji kemičnih izdelkov v Sloveniji in v katerem je v preteklosti že prišlo do dogodkov s tragičnimi posledicami za zaposlene, ki bi lahko imeli večje in dolgotrajnejše posledice tudi za okoliško prebivalstvo. Za zmanjšanje rizičnega potenciala je poleg ustrezne usposobljenosti, zmogljivosti in skrbi za to pristojnih nadzornih in inšpekcijskih služb pomembna tudi boljše in bolj kvalificirano vključevanje občine kot stranke v procesih novih oz. obnovljenih presoj vplivov na okolje in izdaj okoljevarstvenih soglasij. Tudi izboljšana in s strani občine bolj strokovno podprta komunikacija z vodstvom podjetja glede sistema upravljanja in preprečevanja okolijskih tveganj prispeva k zmanjševanju rizičnega potenciala. Na področju industrijskega onesnaženja okolja in obvladovanja okoljskih tveganj iz industrijskih procesov in naprav morajo biti občani, občinska uprava in župan aktivno vključeni tudi v spremljanje procesov prenosa lastništev obratov in zemljišč na območju nekdanjega podjetja LIKO v Borovnici, saj interesi bodo interesi novih lastnikov vplivali tudi na možnost zmanjšanja ali povečanja okolijskih tveganj ter obremenitev tal, vode in zraka.

Občina Borovnica spada med občine, ki imajo v Sloveniji največji delež ločeno zbranih **gospodinjskih odpadkov** in najmanjše količine teh odpadkov na prebivalca. Ravnanje z odpadki je v občini dobro urejeno, potrebno pa bi bilo še bolje urediti ekološke otoke in zagotoviti praznjenje zbiralnikov za odpadke takoj, ko so ti polni. Zbiranje in odvoz odpadkov v občini opravlja Komunalno podjetje Vrhnika, preko katerega je občina vključena tudi v projekt ponovne uporabe in recikliranja odpadkov Zero Waste. Odpadki pa se trenutno odlagajo na komunalno deponijo na Vrhniki, vendar bo treba že v letu 2016 zagotoviti prevzem komunalnih odpadkov v enem od regijskih centrov za ravnanje z odpadki. Tako kot drugje v Sloveniji je tudi v občini Borovnica izziv preprečevanje nedovoljenega odlaganja gradbenih odpadkov v naravi, zlasti na Ljubljanskem barju ter ob gozdnih cestah, katerega teža pa se je v zadnjem času zmanjšala zaradi zmanjšanega obsega gradbenih dejavnosti. Vsako pomlad v občini poteka redna akcija prostovoljcev, ki odstranijo odpadke na brežinah in ob bregovih reke Borovniščice.

V Občini Borovnica je bilo v devetdesetih letih prejšnjega stoletja zelo aktivno ***Društvo za varstvo okolja občine Borovnica***, katerega dejavnosti pa so z začetkom novega tisočletja postopoma zamrle. V strateškem interesu občine je, da z dostopom do informacij, neodvisnimi strokovnimi ekspertizami in podporo enakopravnemu soočanju vseh deležnikov urejanja prostora in varstva okolja podpre vse posameznike, neformalne skupine, ki si na osnovi jasno zastavljenih ter strokovno utemeljenih ciljev in kriterijev prizadevajo za varovanje in izboljšanje kakovosti prostora in naravnega okolja v občini, prav tako in še posebej pa formalno organiziranih oblik, ki med seboj povezujejo različna področja rabe prostora, naravnih virov, varstva okolja in narave.

Upravljanje s prostorom

V letu 2014 je Občinski svet sprejel **Odlok o občinskem prostorskem načrtu Občine Borovnica**, ki kot izhodišča prostorskega razvoja med drugim opredeljuje razvoj Borovnice kot lokalnega središča na obrobju Ljubljanske urbane regije; načrtovanje poselitvenega in infrastrukturnega omrežja, ki bo enakovredno sosednjim občinskim središčem v osrednji regiji; okrepitev centralnih, upravnih, gospodarskih in oskrbnih funkcij za celotno gravitacijsko območje občine, ohranjanje krajinske pestrosti; ohranjanje kakovostne kulturne krajine z ohranjanjem kmetijske rabe prostora ter preprečevanjem razpršene gradnje; ohranjanje značilnega stavbarstva, kulturne, tehnične in umetnostno zgodovinske dediščine; ohranitev zdravega in kakovostnega bivalnega okolja ter zagotavljanje enakomerne infrastrukturne opremljenosti na lokalni ravni.

OPN razvoj poselitve prednostno usmerja v občinsko središče in narekuje vzdržen prostorski razvoj ostalih naselij, usklajen z razvojnimi in poselitvenimi potrebami, ki naj zagotovi vitalnost in privlačnost podeželja. Pri tem mora biti usmerjanje prostorskega razvoja skladno z varstvenimi usmeritvami in zahtevami s področja varstva okolja, ohranjanja narave, varstva naravnih virov in varstva kulturne dediščine ter sanacijo degradiranih območij. Po drugi strani pa mora spodbujati razvoj ustreznih storitvenih in oskrbnih funkcij, razvoj delovnih mest za okoliško prebivalstvo ter omogočanje možnosti za športno in kulturno dejavnost, ob tem pa upoštevati omejitve v prostoru z namenom varovanja ljudi in njihovega premoženja pred naravnimi in drugimi nesrečami ter preprečitve posledic naravnih in drugih nesreč.

OPN opredeljuje naslednje razvojne interese:

- odpiranje novih delovnih mest, površin namenjenih stanovanjski gradnji, urejeno infrastrukturo, razvijanje družbenih in socialnih dejavnosti;
- dvig kvalitete življenja in bivanja s prenovo starega dela Borovnice, urbano prenovo, izboljšanjem dostopnosti in komunalne opremljenosti perifernih naselij, razvijanjem družbenih, kulturnih in tradicionalnih dejavnosti kot so šola, vrtec, krajevna in šolska knjižnica, cerkev, kulturni dom, sedež občine, gostinstvo in drugo;
- spodbujanje razvoja gospodarskih dejavnosti, ki v povezavi s kmetijstvom in gozdarstvom omogočajo ohranjanje poseljenosti in vitalnosti podeželja;
- ohranjanje tako naravnega kot tudi zagotavljanje kakovostnega življenjskega okolja s prizadevanjem za preprečitev onesnaževanja voda, gozdov, tal in zraka;
- zagotavljanje pogojev za kakovostno in sodobno izobraževanje predšolske, osnovnošolske mladine in odraslih ter obenem zagotoviti pogoje za kvalitetno preživljanje starosti občanov in dostop do zdravstvenih storitev v domačem kraju;
- ohranjanje obdelovalnih kmetijske površin in perspektivnih kmetij;
- povezovanje podeželje z obstoječo turistično ponudbo in spodbujanje razvoja turističnih programov, tudi z obnovo in ohranitvijo kulturne dediščine in skrbjo za ohranitev naravne dediščine ter spodbudami za nastanek novih turističnih atraktivnosti v občini;

- pospeševanje rasti, razvoja in medsebojnega povezovanja malih in srednjih podjetij ter s tem omogočanja ustvarjanja novih delovnih mest;
- omogočanje okoljske sanacije proizvodnih dejavnosti obstoječih industrijskih obratov ter
- zagotavljanje delovanje in razvoj društvenega življenja v občini, čim večje prepoznavnosti občine in njenih projektov znotraj širše Ljubljanske urbane regije.

Splošni trendi:

Za občino Borovnica so relevantni predvsem naslednji trendi:

- povečana skrb za preprečevanje upada biotske raznovrstnost – na območju Krajinskega parka Ljubljansko barje izmed vseh zaščitenih območij v Sloveniji najhitreje upada število redkih in zaščitenih živalskih in rastlinskih vrst, kar je še zlasti zaskrbljujoče ker gre za mokrišče, saj so z vidika ekosistemov tudi na evropski in globalni ravni mokrišča najbolj ogroženi ekosistemi;
- Izboljšanje kakovosti zunanjega zraka - nova znanstvena spoznanja o vplivih onesnaževal zraka, zlasti zelo drobnih trdnih delcev (PM2,5 in PM10) na zdravje ljudi, narekujejo povečano skrb in napore za izboljšanje tudi v občini Borovnica;
- povečana skrb za zmanjšanje izpostavljenosti kemijskem onesnaževanju tako z zmanjšanjem tveganj industrijskih nesreč ter izpustov nevarnih snovi v industrijskih procesih kot tudi z zmanjšanjem izpostavljenosti vnosa zdravju škodljivih snov v grajenem okolju ter pri zauživanju prehranskih izdelkov in pijač;
- zmanjševanje izpostavljenosti nepotrebnim ionizirajočim in neizonizrajočim sevanjem ter nižanje mejnih vrednosti dopustnih doz sevanja;
- ločeno zbiranje, prednost ponovne uporabe, snovne izrabe oz. reciklaže odpadkov pred njihovim sežiganjem in odlaganjem ter uporaba najboljših razpoložljivih tehnologih v primeru sežiganja in odlaganja;
- zapolnjevanje neposeljenih vrzeli v urbanih središčih namesto širjenja poselitve na nova območja, preprečevanje večjega širjenja podeželskih naselij, varovanje kmetijskih površin, naravnih virov in naravovarstvenih območij;
- zmanjševanje negativnega vpliva posodobitve kmetijskih in ostalih dejavnosti na podeželju na izgled naselij in kulturne krajine zaradi ohranjanja oz. povečanja njihove privlačnosti kot krajev bivanja in/ali turističnih destinacij;
- ponovna industrializacija urbanih področij z obrati in procesi, ki ne proizvajajo odpadkov ali izpustov onesnaževal v okolje, ki bi bili blizu mejnim vrednostim sedaj dopustnega onesnaževanja oz. ponovna selite t.i. »čista proizvodnje« v urbana središča ter nove industrijske ali storitvene dejavnosti na opuščenih področjih nekdanjih industrijskih obratov oz. na saniranih degradiranih rudarskih, infrastrukturnih in industrijskih področjih (t. i. »brownfield investment«)
- Oživljanja prometnega prostora v urbanih središčih s širitvijo območij umirjenega prometa ter uvajanjem koncepta skupnega prostora, ki si ga ob povečani skrbi za šibkejše udeležence

in ranljive skupine delijo uporabniki različnih prometnih sredstev in drugi uporabniki javnega urbanega prostora (trgovci, gostinci, umetniki ...)

Varstvo okolja in urejanje prostora v Regionalnem razvojnem programu LUR 2014-2020

Prioriteta *2: Ohranjeno okolje in trajnostna raba virov* vsebuje tri programe. Program *2.1.: Podnebno varna in energetsko prijazna regija* predvideva podporo rabi obnovljivih virov energije in energetski učinkovitosti. Program *2.2.: Okoljska infrastruktura* vsebuje ukrepe za čisto in kakovostno okolje, kamor sodijo izboljšana in bolj učinkovita oskrbo s pitno vodo, recikliranje odpadkov, sanacijo »divjih odlagališč« in preprečevanje »divjega« odlaganja odpadkov, ukrepe prilagajanja podnebnim spremembam, predvsem vodo-gradbene in ostale dejavnosti za zmanjšanje izpostavljenosti in škod ter investicija v sistem zaščite in reševanja. Program *2.3.: Ohranjanje narave* predvideva ukrepe za spodbujanje takšnih prostorskih ureditev, ki zagotavljajo aktivno varstvo pomembnih naravnih območij in mu dodajajo dodano vrednost (naravi prijazna rekreacija, šport, turizem ipd.) ter ukrepe zaščite obstoječe ravni biotske raznovrstnosti in njenega povečanja.

Urejanje prostora v okviru prioritete *3: Ljudem prijazna regija* obravnava program *3.2. Urejanja prostora*, ki opozarja, da se strateško razvojno in izvedbeno načrtovane izvaja na ravni države in občin, nikoli pa ni zaživelo na regionalni ravni. Predvideva ukrepe za podporo vzpostavitvi in izvajanju regionalnega prostorskega načrtovanja, prenovo in ureditev urbanih in vaških področij oz. objektov, ki bodo namenjeni različnim dejavnostim skupnega pomena za boljšo lokalno upravo, medgeneracijsko druženje, kulturno, umetniško, športno in drugo prostočasno druženje ter ukrepe za izgradnjo ustrezne prometne in druge javne infrastrukture, še posebej odprtih širokopasovnih IKT omrežij.

Primerjalne prednosti:

- velika biotska in krajinska pestrost;
- ohranjena kulturna krajina brez večje razpršenosti poselitve ali večjih objektov, ki bi kazili njeno podobo;
- relativno dobro ohranjeno staro vaško jedro v Borovnici ter posamezni primerki kulturne dediščine v ostalih naseljih;
- kakovostni viri pitne vode in kakovostna oskrba s pitno voda skoraj v celotni občini;
- sodoben sistem čiščenja odpadnih komunalnih vod z eno najnaprednejših čistilnih naprav v Evropi, na katerega so oz. bo v kratkem priključena večina gospodinjstev v občini;
- večinoma ekstenzivne kmetijske dejavnosti, pri katerih se ne uporabljajo večje količine umetnih gnojil in/ali fitofarmacevtskih sredstev oz. se le ta ne uporabljajo na večjih površinah;
- majhen delež intenzivno gnojenih kmetijskih površin v bližini naselij;
- majhno število večjih industrijskih onesnaževalcev in obratov s tveganji za večje industrijske nesreče;

- relativno majhna onesnaženost zraka zaradi prometa.

Priložnosti:

- Opustitev sedanje proizvodnje na območju LIKO Borovnica in sprememba območja v sodobno obrtno-gospodarsko cono, ki omogoča preselitev nekaterih obstoječih obrtnih in storitvenih dejavnosti na bolj primerno lokacijo ter nove industrijske in obrtne dejavnosti, ki temeljijo na konceptu čiste proizvodnje in visoke dodane vrednosti ter lahko prispevajo tudi k izboljšani oskrbi z energijo in povečanju deleža rabe obnovljivih virov energije v občini.
- Načrtovana izgradnja lokalnega sistema ogrevanja na osnovi lesne biomase ali sistema soproizvodnje toplote in električne energije na osnovi lesne biomase.
- Izdelava in implementacija celovite prometne strategije Občine Borovnica.
- Prenovi starega vaškega jedra Borovnica s ciljem prenove kulturne dediščine ter zagotavljanja prostorskih pogojev za družbene dejavnosti v občini.
- Sodelovanje pri pripravi in izvedbi projektov izboljšanja varovanja biotske raznovrstnosti ter izboljšanja energetske učinkovitosti prometa v Ljubljanski urbani regiji.
- Prijavah projektov s področja razvoja podeželja, varstva narave ter varovanja kulturne in naravne dediščine na razpise LAS Ljubljansko barje z zaledjem, razpise Norveškega finančnega mehanizma ipd.
- Sonaravno urejanje vodotokov v občini z inovativnimi so-naravnimi načini preprečevanja zaraščanja vodnega telesa, utrjevanja in preprečevanja zaraščanja brežin.
- Prevoz komunalnih odpadkov po železnici do cenovno najbolj ugodnih regijskih centrov za ravnanje z odpadki.
- Obnova železniške proge tudi v smislu zmanjševanja hrupa železniškega transporta in njegovega vpliva na prebivalce.
- Večje izkoriščanje sredstev namenjenih podporam sonaravnemu kmetovanju s ciljem izboljšanja ohranjenosti biotske pestrosti na območju Krajinskega parka Ljubljansko barje in v Borovniški dolini.
- Boljše in bolj kompetentno vključevanja občinske uprave in prizadetih občanov v procese (obnovljenih) presoj vplivov na okolje in izdaje okoljevarstvenih soglasij za industrijske obrate na območju občine.
- Oživitvi organiziranih, programsko opredeljenih ter s strani občine sofinanciranih dejavnosti civilne družbe v občini na področju varstva prostora, okolja in narave.
- Vključevanju v projekte EU, ki podpirajo razvoj turizma, kmetijstva ter manjših in srednje velikih podjetij na podeželju na osnovi dejavnosti, ki izboljšujejo kakovost okolja in/ali prispevajo v varstvu narave in/ali tržijo kakovostno naravno okolje in naravne vrednote.

Strateški pristop:

Kljub svoji majhnosti se zaradi biotske in krajinske pestrosti, pomena varovanja vodnih virov, lege ob najbolj prometni železniški progi ter raznovrstnih gospodarskih in drugih dejavnosti občina Borovnica sooča s številnimi izzivi na področju varovanja narave in okolja ter urejanja in upravljanja s prostorom

in naravnimi viri. Že samo razvijanje in spremljanje vseh relevantnih kazalnikov ocenjevanja procesov stanja narave, okolja in prostora močno presega zmogljivosti občinske uprave, zato je nujna krepitev zmogljivosti na eni strani s povečanim sodelovanjem s pristojnimi državnimi organi in službami, sosednjimi občinami in Krajinskim parkom Ljubljansko barje na drugi strani pa z motiviranjem in podpiranjem občanov za programsko jasno opredeljeno varovanje okolja in prostora, ki bo tudi vključeno v širše mreže varstva narave in okolja ter trajnostnega razvoja v Sloveniji . Prav tako bo v soočenju s konflikti pri rabi prostora oz. okoljskimi konflikti potrebno povečati obseg angažiranja neodvisnih ekspertiz in strokovnjakov, deloma neposredno preko ekspertiz, ki jih naroča občinska uprava, deloma pa preko podpore angažiranju organizirane civilne družbe in občanov pri dostopu do neodvisnih strokovnih mnenj in študij. Nujno se bo potrebno vključiti tudi v projekte črpanja evropskih sredstev za ohranjanje biotske raznovrstnosti in razvoj območij s posebnimi naravovarstvenimi in okoljevarstvenimi režimi ter tudi na občinski ravni promovirati dejavnosti Ekosklada za izboljšanje energetske učinkovitosti stavb, povečane rabe obnovljivih virov energije in izboljšanja kakovosti zunanjega zraka v naseljih. Skladno z razvojem novih, bistveno cenejših tehnologij bo potrebo tudi preučiti možnosti za občasno in redno spremljane in nadzor kakovosti zunanjega zraka, predvsem v občinskem središču.

Ključne dejavnosti:

- Spremenjen in dopolnjen OPN.
- Izdelan OPPN za staro vaško jedro Borovnice s konzervatorskim načrtom prenove
- Spremenjen in dopolnjen OPPN na področju Molkovega trga oz. predvidenega Mercatorjevega trgovskega centra.
- Strateško-razvojni dialog s Krajinskim parkom Ljubljansko barje, Upravo za varstvo narave in Agencijo RS za okolje.
- Oživitev organiziranih in strateško usmerjenih civilno-družbenih dejavnosti na področju varstva okolja in urejanja prostora v občini.
- Krepitev mreženja za dostop do podatkov in neodvisnih ekspertiz.
- Krepitev zmogljivosti za upravljanje s konflikti na področju urejanja prostora, varstva okolja in ohranjanja narave.

IZHODIŠČA ZA RAZVOJ MOBILNOSTI, PROMETNE INFRASTRUKTURE IN PROMETNE VARNOSTI V OBČINI BOROVNICA

Izhodiščno stanje:

Lega ob pomembnem prometnem koridorju z dobro železniško in slabimi cestnimi povezavami

Skozi občino poteka trasa evropsko pomembne železniškega proge Dunaj/Budimpešta-Ljubljana-Trst/Koper, v bližini občine pa prav tako evropsko pomembna avtocesta (Ljubljan – Koper/Trst), ki sta del V. evropskega prometnega koridorja Barcelona – Kijev. V Borovnici ima poleg lokalnih in regionalnih postanek tudi večina mednarodnih vlakov, tako da so železniške povezava z Ljubljano relativno pogoste in hitre, kar je ena od pomembnih primerjalnih prednosti glede na večino drugih krajev v osrednjeslovenski regiji. Vendar predvsem tovorni železniški prevoz Borovniško dolino obremenjuje s hrupom in pomeni tudi tveganja za nesreče večjih razsežnosti, vzdrževanje proge pa tveganja kemičnega onesnaženja tal in podtalnice ter širjenja invazivnih tujerodnih, tudi strupenih rastlin.

Dostopnost po cesti je bistveno slabša. Do najbližjega avtocestnega priključka vodi pot skozi naselja po ovinkasti in nevarni regionalni cesti Borovnica-Vrhnika, kjer v času prometnih konic nastajajo zastoji. Regionalna cesta, ki preko Borovnice, Podpeči in Iga povezuje Škofljico in Vrhniko sodi med najslabše in najnevarnejše regionalne cestne povezave v državi. Cesti, ki vodita od Podpeči proti Ljubljani skozi Brezovico in Črno vas pa sta prav tako ozki in prometno obremenjeni, saj skoraj v celoti potekata skozi strnjena naselja, v katerih število prebivalcev in uporabnikov motornih vozil narašča, zaradi česar v času prometnih konic na ob priključitvi na državno magistralno cesto Vrhnika-Ljubljana oz. cesto Ljubljana-Ig prihaja do zastojev . Neposredna povezava z občino Cerknica poteka samo po makadamskih in gozdnih cestah.

Kljub slabi kakovosti cestišča pa preko Borovnice zlasti ob koncih tedna v toplejšem delu leta poteka relativno gost kolesarski promet in ne glede na to, da daljinske kolesarska povezava iz Ljubljane proti Primorski poteka ob magistralni cesti Ljubljana – Vrhnika, številni kolesarski turisti in popotniki rajši izberejo povezavo preko Podpeči in Borovnice, ker poteka v veliko bolj privlačnem okolju.

Cestna infrastruktura

V občini je samo eno naselje, ki ima urbane značilnosti. V Borovnici poteka ves promet dvosmerno kljub nekaterim zelo ozkim ulicam oz. zelo ozkih odsekih nekaterih cest. Kljub neustrezni širini in profilu je na večini prometnih površin dovoljena največja hitrost 50 km/h, kar je pogojeno s tem, da na številnih stranskih ulicah in cestah zaradi ozkega in ovinkastega cestišča tako ali tako ni mogoče normalno voziti hitreje kot 30 km/h in se tako smatra, da hitrosti ni potrebno urejati s prometnim režimom, deloma pa s tem, da nekatere ceste služijo kot glavna ali edina povezava med zaselki v zgornjem delu Borovniške doline ter regionalno cesto Vrhnika-Borovnica-Podpeč. Omejitev hitrosti na manj kot 50 km/h je nesprejemljiva za del voznikiv, ki se iz teh naselij in zgornjega dela Borovnice vozijo na delo v Ljubljano in na Vrhniko, čeprav so ceste skozi naselje ozke, vijugaste in nepregledne ter

večinoma brze pločnikov. Na nekaterih najbolj nevarnih mestih so postavljene grbine za zmanjševanje hitrosti vozil. V občini Borovnica ni semaforiziranih križišč niti krožišč.

Kolesarske poti

V občini ni nobene kolesarske steze ali označenih kolesarskih pasov na vozišču, po trasi opuščene železniške proge pa poteka 600 metrov dolga pot za kolesarje in pešce, ki je obenem tudi dovozna pot za stanovalce. Kolesarji in pešci pa ja uporabljajo predvsem kot površino za rekreacijo. Kolesarski promet poteka po obstoječih cestah, ki so večinoma ozke in imajo večinoma neustrezen vzdolžni in prečni profil ter vozne površine v slabem stanju. Le redke ceste so dovolj široke, da bi imele označen kolesarki pas, vendar ga tudi te nimajo. Z namenom dostopa do vrtov in kmetijskih površin ter rekreacije poteka kolesarski promet tudi po makadamskih cestah, kolovozih in poteh na Ljubljanskem barju.

Pešpoti in pločniki

V občini je nekaj krajših in med sabo nepovezanih poti, ki bi jih lahko obravnavali kot pešpoti. Takšni sta npr. pot ob športnem igrišču do vhoda v osnovno šolo, ki pa se žal deloma uporablja kot dostop do parkirišča ob osnovni šoli za telovadnico ter pot, ki vodi skozi pokopališče in povezuje Rimsko cesto s cesto ob Borovniščici. V kategorijo varnih poti za pešce bi lahko šteli tudi povezovalno pot med križiščem Paplerjeve ulice in Zalarjeve ceste ter Molkovim trgom, ki sicer služi tudi kot dovozna cesta do redkih stanovanjskih hiš na tem območju. Skupaj z že omenjeno potjo ob športnem igrišču v središču Borovnice je del varne šolske poti, ki vodi od starega in novega blokovskega naselja na SV Borovnice do osnovne šole, ki se nahaja v središču naselja. Poleg po Gradišnikovi ulici poteka v celoti pločnik na eni strani vozišča le še po Mejačevi cesti. Na večini osrednje, Paplerjeve ulice v jedru Borovnice je sicer pločnik na obeh straneh vozišča, vendar na nobeni strani ne poteka po celi ulici. Pločnik ob desni strani vozišča poteka med Borovnico in odcepom za Laze v naselju Dol pri Borovnici, v ostalem delu omenjenega naselja, ki večinoma leži ob odseku prometno obremenjene regionalne ceste Borovnica – Vrhnika, pa ni ne pločnika ne ostalih ločenih površin za pešce. Prav tako pločnika ali poti za pešce ni v naseljih Pako in Breg, med obema naseljema, ki ležita ob prometno obremenjeni regionalni povezavi Borovnica-Podpeč, ter med Bregom in Borovnico.

Javni potniški promet

Dobre in hitre so železniške potniške povezave z Ljubljano, saj se ob delavnikih v Borovnici ustavi približno 20 potniških vlakov, vožnja do Ljubljane pa traja od 15 - 20 minut. Zadnji vlak iz Ljubljane skladno z voznimi redi v zadnjih desetih letih odpelje ob 22.25, zato bi bilo smiselno uvesti tudi kakšnega kasneje, zaradi morebitnega vračanja iz prestolnice po obisku kulturnih ali drugih prireditev, ki se običajno končajo kasneje. Veliko slabša pa je dostopnost glavnega mesta z vlakom ob sobotah, nedeljah in praznikih, saj se število potniških vlakov, ki se ustavijo v Borovnici, zmanjša za okoli 2/3. Redna avtobusna povezava na relaciji Vrhnika-Borovnica-Breg pri Borovnici poteka dvakrat dnevno v obe smeri in je v funkciji prevoza delavcev v zgodnjih jutranjih urah do tovarne Fenolit in v zgodnjih popoldanskih urah njihovega prevoza nazaj. Enkrat dnevno iz Ljubljane v Borovnico obratno pelje tudi linija primestnega javnega potniškega prometa, za katero ima koncesijo prav tako LPP, vendar je slabo zasedena, saj je v primerjavi z železniškim prevozom stroškovno, predvsem pa časovno nekonkurenčna.

Parkiranje motornih vozil

Parkiranje na Molkovem trgu pri pošti in trgovini Mercator ter nasproti gostišča Godec je časovno omejeno, pred vrtcem pa je v enem delu časovno omejeno, v drugem pa ne. Ob šoli je večje parkirišče s časovno neomejenim režimom parkiranja, do katerega pa edini dovoz poteka po delu varne šolske poti, na kateri promet z motornimi vozili sicer ni dovoljen. Zaradi pomanjkanja parkirnih mest v starem vaškem jedru se kot javno parkirišče uporablja tudi parkirišče ob cerkvi, ki je zasebno parkirišče, kar pa zaenkrat ne povzroča večjih konfliktov, saj se uporabniki, ki se ne udeležujejo verskih obredov, izogibajo parkiranju v času, ko v cerkvi potekajo verski obredi. Prostor ob železniški postaji se uporablja kot parkirišče, večinoma za vozila, katerih potniki potem nadaljujejo pot z vlakom proti Ljubljani. V tem smislu gre za P+R, vendar gre spet za pragmatično in tolerirano, ne pa za sistemsko urejeno rešitev, saj prostor nima uradnega statusa parkirišča ne ustreznih vertikalnih in horizontalnih prometnih oznak, parkirna mesta pa niso označena. Poleg tega na njem občasno dalj časa parkirajo tudi večja tovorna vozila in avtobusi. Na tem prostoru tudi ni jasno označena površina za pešce oz. povezava za pešce od mostu preko Borovniščice do železniške postaje.

V ostalih naseljih v občini ni večjih težav s parkiranjem, z izjemo vhoda v sotesko Pekel sredi poletne turistične sezone, kjer bi bilo treba parkirišče bolje urediti.

Parkiranje koles

V neposredni bližini železniške postaje je zaščiteno oz. pokrito parkirišče za kolesa, vendar stojala za kolesa ne omogočajo zaklepanja okvirjev koles na stojala, izgled parkirišča pa ne ustreza sodobnim zahtevam. Sicer tudi to parkirišče nima uradnega statusa. Pri OŠ dr. Ivana Korošca je nekaj stojal za kolesa, vendar bi šola potrebovala pokrito kolesarnico. Pred trgovskimi in gostinskimi lokali stojal bodisi ni bodisi jih je premalo ali so neustrezna. Tudi na parkirišču pri vhodu v sotesko Pekel bi bilo treba sedanja stojala zamenjati s takšnimi, ki omogočajo priklepanje okvirja kolesa na stojalo ter povečati število stojal.

Prometna varnost v občini

V samem naselju Borovnica je z vidika prometa, še zlasti pešačenja in kolesarjenja najbolj nevarna Zalarjeva cesta od križišča s Paplerjevo cesto pa do konca naselja, saj tam ni pločnika. Situacija na Zalarjevi cesti je še posebej nevarna na odseku med odcepom za Paplerjevo ulico in križiščema z Rimsko cesto, saj je cesta ne le ozka, temveč tudi zaradi ovinkov nepregledna in to na mestih, kjer se iz nekaterih hiš izstopa direktno na cesto. Ker gre za cesto, ki povezuje naselja v zgornjem koncu Borovniške doline z občinskim središčem in je v funkciji povezave na regionalno cesto, po kateri se odvija vse promet tako v smeri proti Vrhniki kot tudi v smeri proti Ljubljani, je na Zalarjevi cesti v celoti dovoljena maksimalna hitrost 50 km/h. V naselju Borovnica se je na omejeni cesti zgodilo tudi največ nesreč in nesreč z mrtvimi in hudo telesno poškodovanimi.

V naseljih v zgornjem delu Borovniške doline (Brezovica pri Borovnici, Ohonica, Dražica, Niževec in Zabočevo) ter med njimi in občinskim središčem ni ne pločnikov ne poti za pešce. Odsotnost varnih povezav za pešce in kolesarje z občinskim središčem je tudi v tem delu občine velika ovira za spreminjanje navad občanov v smeri večje izbire pešačenja in kolesarjenja kot najbolj zdravega in

okolju prijaznega prometnega načina na krajših razdaljah. Prav tako je tudi ovira za razvoj varnih rekreacijskih in turističnih povezav v tem delu občine.

Izjemno kritična je odsotnost pločnikov v naseljih Breg in Pako ter pešpoti, ki bi povezala obe naselji z občinskim središčem. Obe naselji ležita ob odseku regionalne ceste Borovnica-Podpeč, po kateri potekajo glavne dnevne migracije z motornimi vozili na delo v Ljubljano. Zato je promet gost, omejitev hitrosti na 50 km/h pa pogosto presežena. Na križišču z regionalno cesto pri podvozu pod železniško progo na Bregu je potreba po vzpostavitvi prehoda za pešce, še posebej, ker je na nasprotni strani ceste tudi podružnična enota vrtca. Vendar Direkcija za ceste ni pripravljena pristopiti k označitvi prehoda za pešce, s formalno utemeljitvijo, da povprečni dnevni promet vozil na cesti ne dosega števila, ki bi zahtevalo označitev prehoda za pešce.

Dostopnost delovnih mest in storitev za prebivalce

Težav za dostopnost delovnih mest z osebnimi avtomobili ni. Tovarna LIKO, ki je bila nekoč največji zaposlovalec v občini, je v stečaju in število parkirnih mest pred njo je večje od števila še zaposlenih. Drugi večji zaposlovalec v občini – tovarna Fenolit, locirana na Bregu pri Borovnici, pa ima znotraj tovarniške ograje in med njo in regionalno cesto zadostno število parkirnih mest.

Večjih težav z dostopnostjo storitev za prebivalce z osebnimi avtomobili v občini Borovnica ni, z delno izjemo starega vaškega jedra v Borovnci, v katerem je glavni problem dostopnosti sedeža občinske uprave in knjižnice oz. pomanjkanje ustreznega števila parkirnih mest v neposredni bližini. Ob večjih prireditvah v osnovni šoli in v cerkvi kot tudi ob prireditvah v Galeriji HUD Karel Barjanski pa nastanejo težave s parkiranjem, kar vodi do parkiranja na Paplerjevi in Rimski cesti ter na nezasedenih zasebnih parkiriščih v bližini, kar občasno povzroča konfliktne situacije. Težave so tudi s parkiranjem avtomobilov neposredno pri banki in bankomatu na Gradišnikovi ulici, kjer pa gre v glavnem za razvado parkiranja čim bližje bankomatu oz. vhodu v banko in ne za pomankanje parkirnih mest v bližini. Zmogljivosti javnih parkirnih mest na Molkovem trgu pred trgovino Mercator zadostujejo, prav tako zmogljivosti zasebnega parkirišča pred trgovino Jurček. Razen že opisanih težav s pomanjkanjem varnih povezav za pešce v občini pešci drugih problemov z dostopnostjo storitev nimajo.

Poleg pomanjkanja varnih kolesarskih povezav je, z izjemo železniške postaje, za kolesarje dostopnost ovirana tudi zaradi pomankanja ali premajhnega števila stojal za kolesa pred občinsko stavbo, javnimi ustanovami ter pošto, trgovskimi in gostinskimi lokali. Pri osnovni šoli tudi ni kolesarnice.

Trenutna stopnja onesnaževanja in emisij toplogrednih plinov

Ker so razdalje med kraji v občini majhne, ker skozi občino ne poteka tranzitni potniški in tovorni cestni promet, ker na cestah ni vsakdanjih prometnih zastojev in ker se velik del prebivalcev v Ljubljano v šolo, na delo in po opravkih vozi z vlaki, ocenjujemo, da so emisije TGP na prebivalca bistveno nižje od slovenskega povprečja. Ti dejavniki vplivajo tudi na manjšo onesnaženost zunanjega zraka z izpusti iz prometa. Zaradi pomanjkanja podatkov o prometnih tokovih v občini, strukturi vozil in prevoženih kilometrih pa lahko podamo zgolj oceno oz. mnenje, da zaradi kurjenja lesne biomase oz. drv v številnih pečeh in kotlih , ki ne odgovarjajo sodobnim emisijskim standardom, za ogrevanje stavb v občini,

promet ni najbolj pomemben dejavnik onesnaženja zunanjega zraka z izpusti prašnih delcev, NOx, CO in SO2.

Situacija glede izkoriščenosti prometne infrastrukture in zastojev

Prometna infrastruktura je v povprečju srednje izkoriščena, problemi v prometu pa niso povezani s pretirano izkoriščenostjo prometne infrastrukture temveč z njeno slabo kakovostjo.
Rednih prometnih zastojev v prometu v občini ni. Do zastojev prihaja ob večjih oz. daljših obnovitvenih in vzdrževalnih delih na državni cesti ter Zalarjevi cesti v naselju Borovnica.

Trenutne rešitve in dejavnosti na področju trajnostne mobilnosti

Pri železniški postaji je neuraden P+R, ki pa je neurejen in katerega zmogljivosti so že skoraj polno zasedene ter zastarela pokrita kolesarnica v bližini železniške postaje. Osnovna šola Borovnica je vključena v projekt oz. kampanjo Prometna kača, s katero motivira osnovnošolce k bolj zdravemu in do okolja prijaznemu prihodu v šolo. Drugih dejavnosti do sedaj ni bilo, kolesarjenje in pešačenje pa je v občini težko promovirati, saj velika večina cestne prometne infrastrukture ni prijazna za kolesarjenje in pešačenje, vozniška kultura pa pri delu voznikov motornih vozil ni naravnana k prednostnemu upoštevanju šibkejših udeležencev v prometu.

Splošni trendi:

- obravnavanje prometa v kontekstu mobilnosti oz. dostopa do storitev in dejavnosti
- informatizacija in digitalizacija prometa,
- povečevanje deleža javnega in nemotoriziranega prevoza,
- povečanje deleža vozil z alternativnimi pogoni,
- širjenje sistemov primestne železnice kot hrbtenice regionalnega javnega transporta,
- izboljšanje povezav in prehodov med enim in drugim načinom prevoza s ciljem najbolj optimalne prevozne verige (intermodalnost),
- integracija storitev (skupna vozovnica za celoten sistem javnega prometa, alternativne možnosti plačila),
- ponudba storitev individualiziranega javnega prevoza za cilje skupine s posebnimi potrebami,
- dajanje prednosti nemotoriziranemu in javnemu prevozu pri razvoju prometne infrastrukture in prometnih režimov v mestih oz. kolesarjem, pešcem in javnemu prevozu prijazna prometna infrastruktura in prometni režimi v urbanih središčih,
- povečana pozornost varni integraciji kolesarskega prometa v prometni sistem,
- širjenje območij umirjenega in nemotoriziranega prometa v urbanih središčih,
- uvajanje koncepta »skupnega prostora« (shared space) v urbanih središčih.

Promet in mobilnost v Regionalni razvojni strategiji LUR

Strategija ugotavlja, da je za regijo značilno veliko migracij, pri katerih ob slabi prometni infrastrukturi prevladujejo migracije z osebnimi avtomobili. Po napovedih Direkcije RS za ceste bo pod mejno vrednostjo kakovosti leta 2017 že 75% vseh cest, leta 2020 pa že skoraj 85% vseh cest v regiji.

Neučinkovito prostorsko in prometno načrtovanje, nezadovoljiv JPP, pomanjkljiva integracija sistemov JPP med seboj in z drugimi sistemi so bile identificirane kot glavne razvojne slabosti regije na področju prometa in mobilnosti. Kot priložnost pa je bila na področju uvajanja zelenih tehnologij identificirana možnost prehoda k bolj trajnostnemu prometnemu sistemu zaradi spremenjenih potovalnih navad in porasta cene goriv, na področju povečanja kakovosti bivanja v regiji pa spodbujanje uporabe javnega prevoza. Znotraj razvojne prioritete ***2: Ohranjeno okolje in trajnostna raba virov*** si bo regija prizadevala spodbujati pospeševanje uporabe biogoriv in drugih obnovljivih virov energije za pogon motornih vozil (v okviru *Ukrep 2.1.1.: Obnovljivi viri energije*), izboljšano energetsko učinkovitost prometa (*Ukrep 2.1.2.: Energetsko učinkovita regija*). Znotraj ***Prioritete 3: Ljudem prijazna regija*** pa ima posebno mesto program 3.1. Trajnostna mobilnosti, pri katerem so najpomembenjši cilji znižati visoke stopne emisij in hrupa v prometu in prometne zastoje, izboljšati kakovost bivanja v regiji z večjo mobilnostjo, zmanjšati uporabo osebnih vozil ter spodbujati prehod na javni prevoz in nemotorizirane načine potovanja. Ukrep *3.1.1.: Spodbujanje uporabe javnega prometa* poudarja pomen izgradnje intermodalne prometne verige, ki bo omogočala prehode med osebnim prevozom, javnim prevozom in nemotoriziranim prometom z dokončanjem izgradnje intermodalnih in medmodalnih prestopnih točk ter usklajene vozne rede regijske železnice in sistema mestnih avtobusov s skupnim cenovnim in plačilnim sistemom. *Ukrep 3.1.2: Posodobitev in optimizacija železniškega omrežja* je ima za cilj posodobitev in modernizacijo železniškega omrežja, dograditev in elektrifikacijo regionalnih prog za uvedbo taktnega prometa v vseh smereh, gradnjo drugega tira železnice proti Jesenicam z navezavo letališča Jožeta Pučnika, ureditev ljubljanskega železniškega vozlišča in osrednje železniške postaje. Ukrep *3.1.3.: Spodbujanje nemotoriziirane mobilnosti* pa bo na ravni regije usmerjen k izgradnji mreže kolesarskih poti, ki bo kakovostno povezala urbana središča znotraj in med sabo ter z vzpostavitvijo kakovostne infrastrukture in storitev za kolesarjenje spodbujala tudi kolesarski turizem.

Prednosti:

- Glavna in pravzaprav edina prometna prednost občine Borovnica je njena lega ob železniški progi, ki se posodablja in na kateri je ob delavnikih pogosta frekvenca vlakov, ki v kratkem potovalnem času omogočajo dostop do glavnega mesta države.
- Z vidika turističnega kolesarskega prometa bi lahko bila v kontekstu urejenosti kakovostnih kolesarskih povezav na Ljubljanskem barju prednost urejenost in povezanost poti po barju s potjo po opuščeni trasi železniške proge ter prehod preko Kopitovega griča in Kožlješkega grabna z Ljubljanskega barja na »Zeleni kras« oz. dostop do Cerknice s kolesi, peš in na konjskih hrbtih.

Priložnosti:

- Kot glavna trenutna priložnost se ponuja oblikovanje in sprejem Celovite prometne strategije občine, za katero obstaja možnost, da njeno izdelavo v 70% financira Ministrstvo za infrastrukturo. S strani Občinskega sveta sprejeta strategija je tudi osnovni pogoj za možnost sodelovanja na razpisih za evropska kohezijska sredstva, s katerimi bodo občine lahko izvedle

manjše ukrepe (parkirišča, avtobusna postajališča, pločniki, ureditev kritičnih točk na prometni infrastrukturi ipd) za izboljšanje prometa in prometne varnosti.

- Dolgoročno je glavna priložnost posodobitev potniškega prometa v Sloveniji oz. povečanje frekvence vlakov na relacijah Borovnica-Ljubljana in Borovnica-Logatec-Postojna-Pivka (z nadaljevanem proti Sežani in Kopru ter proti Ilirski Bistrici in Reki), zamenjava starih garnitur potniških vlakov s sodobnejšimi ter povečane zmogljivosti za prevoz potnikov s posebnimi potrebami (otrok v vozičkih, oseb v invalidskih vozičkih in kolesarjev). Bistvenega skrajšanja potovalnih časov proti Ljubljani verjetno ne bo, saj bo ob posodobitvi proge prišlo tudi do izgradnje novih postajališč v Vnanjih Goricah in pri Dolgem mostu. Se bodo pa verjetno znatno skrajšali potovalni časi na progi do Divače oz. Sežane.
- Povečanje frekvence ter zmogljivosti za prevoz potnikov s posebnimi potrebami je priložnost za razvoj turizma v občini, zlasti kolesarskega izletniškega in gorsko-turnega kolesarstva, prav tako pa tudi za stacionarni turizem, saj obstaja tržna niša turistov, ki rajši kot v turističnih centrih bivajo zunaj njih, še posebej, če do glavnih turističnih centrov in atrakcij obstajajo dobre povezave z javnim potniškim prometom. Strateška usmeritev LUR pa je prav izboljšanje javnega potnega prometa in intermodalnega prometa v regiji, katerega osnova je javni potniški promet.
- Ob uvedbi »bencinskega centa« se bodo povečale tudi možnosti za obnovo regionalne ceste Vrhnika-Ig, ki sodi med najslabše ceste v državi. Poleg sodelovanja z občinami na trasi te ceste in na ravni LUR bo potrebno vzpostaviti tudi močno sodelovanje z AMZS, ki ima izdelan ustrezen pristop in metodologijo za sanacijo cest v Sloveniji po prioritetah in z najbolj učinkovitim izkoristkom vloženih sredstev.
- Ob izgradnji daljinske kolesarske povezave od izvirov reke Save do meje s Hrvaško oz. vse do izliva Save se kot priložnost ponuja izgradnja sistema kolesarskih poti kot »pilotne regije« integracije turistične in prometne kolesarske infrastrukture ter visoke stopne so-modalnosti kolesarskega in ostali vrst prometa. Z izgradnjo visoko kakovostne mreže osnovnih kolesarskih povezav na Ljubljanskem barju ter razvojem e-koles se lahko bistveno poveča tudi delež s kolesi opravljenih poti po opravkih v regionalna središča (zlasti na Vrhniko).
- Razvoj električne mobilnosti za občino ne predstavlja razvojne priložnosti, bo pa sledila potrebam po zagotavljanju javnih priključnih polnilnih mest za vozila z električnim pogonom. V smislu (turističnega) kolesarjenja pa bi bila za občino zanimiva vzpostavitev regionalne sheme avtomatizirane izposoje e-koles s sistemom avtomatizirane izposoje standardiziranih akumulatorskih baterij.
- Informatizacija prometa in na njej osnovane nove storitve (kot npr. spletna platforma »prevoz.org«) ponujajo tudi priložnosti za povečano mobilnost občanov, ki sami nimajo osebnih avtomobilov ali jih začasno ali trajno ne morejo sami upravljati. Z organiziranim sistemom sporočanja potreb po prevozih ter nameravanih poti občanov, ki uporabljajo osebni avtomobil in imajo v njem prosto/a mesto/a, bi bilo mogoče nadomestiti potrebo po organiziranem javnem prevozu občanov do upravne enote in regijskih središč.

Strateški ukrepi in dejavnosti za izboljšanje prometa in prometne varnosti v občini

Z namenom celovitega urejanja vprašanj mobilnosti, prometa in prometne varnosti v občini bo občina poskušala pridobiti nacionalno razpisana evropska sredstva za izdelavo celovite prometne strategije občine v višini 85% celotne vrednosti študije. Uspeh je poleg kakovosti same prijave odvisen tudi od tega koliko drugih občin, ki so v nacionalnem merilu glede potreb po celoviti prometni strategiji uvrščene višje od občine Borovnica, se bo prijavilo na razpis in kako kakovostne bodo njihove prijave.

V primeru uspešne prijave bo v letu 2016 izdelana celovita prometna strategija občine Borovnica, ki bo opredelila med seboj povezane ukrepe za izboljšanje mobilnosti in večjo prometno varnost v občini ter njihovo prioriteto. Strategija bo uskladila zahteve za večjo mobilnost občanov in boljšo dostopnost storitev v občini z zahtevami za boljšo pretočnost avtomobilskega prometa in boljšo kakovost cestne prometne infrastrukture ter prizadevanji za povečanje deleža javnega in nemotoriziranega prometa v izbiri potovalnega načina v občini. Ob opredelitvi prioritet izgradnje in prenove cestne infrastrukture v občini bo strategija vsebovala tudi predloge za spremembe prometnih režimov, spremembo izgleda prometne infrastrukture ter namestitev uličnega pohištva ter ostalih elementov, ki vplivajo na boljšo prometno varnost v naseljih ter spodbujanje alternativ individualni uporabi osebnega avtomobila.

Poleg tega bo strategija predlagala tudi infrastrukturne ter komunikacijske in motivacijske ukrepe za večjo uporabo javnega prevoza, pešačenja in kolesarjenja, prav tako pa tudi ukrepe na ravni mobilnostnega menedžmenta v občinski upravi, javnih ustanovah in večjih podjetjih v občini. Podala bo variantne predloge za rešitev najbolj perečih problemov prometne varnosti v občini: varnega dostopa občinskega središča za pešce in kolesarje iz smeri Brega, Dola in Brezovice pri Borovnici, prometnega režima v Borovnici, varnih prečkanj regionalne ceste v naseljih v občini v ter varnega dostopa iz naselij do rekreacijskih in turističnih poti na barju in njegovem hribovitem zaledju. Strategija bo tudi ocenila ustreznost dosedanjih ukrepov za umirjanje prometa v naseljih ter predlagala ustrezne spremembe in izboljšave.

Strategija bo oblikovana z vključevanjem vseh deležnikov: občanov Borovnice, občinske uprave, občinskega Sveta za preventivo in vzgojo v cestnem prometu, prometne policije, Slovenskih železnic, Ljubljanskega potniškega prometa ipd. S strani občinskega sveta sprejeta celostna prometna strategija bo pripravljena skladno s smernicami EU na tem področju in bo podlaga za črpanje nacionalnih in evropskih sredstev za izboljšanje mobilnost in prometne varnosti v občini, skladno z v strategiji opredeljenimi prioritetami ter možnostmi sofinanciranja iz drugih virov.

Tudi v primeru, da ne bo uspelo pridobiti sredstev za sofinanciranje celostne prometne strategije z nacionalno razpisanimi evropskimi sredstvi, bo občina Borovnica k problematiki izboljšanja mobilnosti in promete varnosti pristopila celovito – s prizadevanji za izboljšanje poteka in profila cest ter kakovosti voznih površin in njihove ustrezne osvetljenosti v naseljih, ukrepi za umirjanje prometa, kjer je to potrebno, spremenjenimi prometnimi režimi za večjo varnost v promet, ozaveščanjem in informiranjem udeležencev v prometu za bolj varno vožnjo in splošen dvig kulture ravnanj udeležencev v prometu ter ozaveščanjem in motiviranjem prebivalcev za večji delež javnega

prometa, pešačenja in kolesarjenja pri izbiri prometnega načina, še zlasti med predšolsko in šolsko mladino oz. pri prevozih otrok v vrtec in šolo.

Ključne dejavnosti in ukrepi:

Občina si bo prizadevala, da bo/bodo:

- Direkcija za ceste RS omogočila postavitev prehoda za pešce pri vrtcu na Bregu ter vzpostavili varno povezavo za pešce in kolesarje med Bregom in Borovnico ter manjkajoči del povezave med Dolom in Borovnico;
- ob preurejanju občinske cestne infrastrukturo sistematično preverjeno in urejeno stanje parcel na katerih je infrastruktura;
- urejene katastrske evidence prometnih površin v občini in usklajeno stanje ograj in mej ob prometnih površinah z evidencami in zahtevami po prometni varnosti;
- izboljšana dostopnost do turističnih točk v občini tako z motornimi vozili kot tudi z javnim prevozom, peš in kolesi oz. kombinacijami teh potovalnih načinov;
- ob prenovi starega vaškega jedra poskrbljeno za bolj tekoč promet in izboljšanje varnosti pešcev in kolesarjev.
- poizkusno uveden enosmerni krožni režim za motorizirani promet na Paplerjevi in delu Zalarjeve ceste ter omejitve hitrosti prometa na 30km/h v nekaterih stranskih ulicah v Borovnici;
- izvedeni ukrepi za izboljšanje prometne varnosti v križišču Ljubljanske in Zalarjeve ceste ter bolj varno prečkanje pešcev na Mejačevi cesti;
- zgrajena brv čez Ljubljanico in vzpostavljena pot za kolesarje in pešce, ki bo omogočila krajši dostop stanovalcev blokovskega naselja do železniške postaje;
- vzpostavljene in tudi ustrezno prometno označene poti za kolesarje, pešce in konjenike, ki bodo povezale traso stare železniške in nekdanje nemške obvozne proge z občinskim središče in barjem ter omogočile krožne rekreacijske in turistične povezave, poleg tega pa brv preko Borovniščice s potjo za kolesarje in pešce do Bistre ter v sodelovanju z občino Vrhnika tudi prečenje Ljubljanice za pešce in kolesarje pri Kaminu;
- omogočena povezava med Pakom in Goričico po trasi opuščene železniške proge za kolesarje in pešce;
- urejen dostop do parkirišča za telovadnico OŠ dr. Ivana Korošca, urejena parkirišča za Staro pošto in izboljšano parkirišče pri vhodu v sotesko Pekel;
- postopoma urejeni priključki za polnjenje električnih vozil v občinskem središču (Molkov trg, pri vrtcu, nasproti gostišča Godec, za OŠ ...) ter v pri vhodu v sotesko Pekel;
- krepila kultura upoštevanja šibkejših udeležencev v prometu, varčne vožnje, zdravega načina prihoda v šolo ali na delovno mesto in kombiniranja različnih prometnih sredstev za čim manjše časovne, ekonomske in okoljske stroške potovanj.

Občina bo tudi spodbudila sodelovanje s *Slovenskimi železnicami* pri obnovi podhoda pod železniško progo v bližini železniške postaje, obnovi kolesarnice in ureditvi parkirnih prostorov pri železniški postaji ter pri vseh posegih vzdrževanja in posodobitve železniške proge na območju občine.

IZHODIŠČA ZA RAZVOJ PODEŽELJA, KMETIJSTVA IN GOZDARSTVA V OBČINI BOROVNICA

Izhodiščno stanje:

Površina občine Borovnica meri 4.230 ha, od tega je gozdov 2.847 ha (67 %), pozidanih in zazidalnih zemljišč je 923 ha (22 %), kmetijskih pa 460 ha (11 %) – 95 % razpoložljivih obdelovalnih zemljišč je z vidika kmetijske proizvodnje na manjvrednih tleh Ljubljanskega barja. Vsa zemljišča na Barju so pod raznimi varstvenimi režimi – Natura 2000, Krajinski park Ljubljansko barje, vodovarstvene cone.

Po svojih geografsko-prostorskih značilnostih spada občina Borovnica med podeželske občine, saj je samo občinsko središče umešča med urbana naselja. Vendar se s kmetijstvom kot edinim virom preživetja ukvarja zelo majhen delež prebivalstva, precejšnjemu delu pa kmetijstvo predstavlja dodaten vir zaslužka. Če k temu dodamo še vrtičkarstvo pa večini prebivalstva obdelovanje zemlje predstavlja vir dohodka ali (delne) samooskrbe s hrano. Povedano drugače, v občini Borovnica veliko ljudi tako ali drugače obdeluje zemljo, zgolj od tega pa jih živi zelo malo.

Z vstopom v Evropsko unijo se je precej spremenila struktura in tudi načini subvencioniranja kmetijskih dejavnosti v smeri kvalitetnejše, racionalnejše in sonaravne pridelave ter izrabe drugih naravnih virov.

V občini imamo okoli sto kmetijskih gospodarstev, ki prejemajo neposredna in okoljska plačila (subvencije). Od teh je 75 % govedorejskih. Večinoma so to mikro kmetije, ki ne omogočajo preživetje enega ali več družinskih članov, zato so ti praviloma v rednih službah. Skupaj z družinskimi člani to predstavlja 10 % borovniške populacije. Hkrati so lastniki kmetij tudi lastniki večine zemljišč v občini.

Kljub izrazito podeželskemu značaju poselitve in velikemu delu prebivalstva, ki obdeluje zemljo oz. prideluje hrano, Borovnica ni pretežno kmetijska občina v smislu deleža kmetijstva v ustvarjenem proizvodu. Poleg pridelave ameriških borovnic in živinoreje, ki jo dopolnjujeta konjereja in reja drobnice, so z vidika kmetijstva v občini pomembni še pridelava vrtnin oz. zelenjave, sadjarstvo in čebelarstvo.

Čeprav je delež kmetov med ekonomsko aktivnim prebivalstvom glede na podeželski značaj občine majhen, pa je med njimi zelo velik delež ekoloških kmetov. Tako se občina Borovnica uvršča med slovenske občine z največjim deležem ekokmetov, ki na ekološki način poleg mesa, medu, sadja in zelenjave pridelujejo in predelujejo tudi različne vrste poljščin (rž, pira, pšenica, ajda). Poleg uveljavljenih praks ekološkega kmetovanja se je v zadnjem času začelo pri pripravi zemlje v majhen obsegu eksperimetalno uporabljati tudi mikro oglje, katerega uporaba predstavlja enega od sonaravnih ukrepov na področju kmetijstva za povečanje donosa in povečanje vezave ogljika v prst, kar prispeva k upočasnjevanje podnebnih sprememb.

Občina Borovnic sodi me najbolj gozdnate občine v Sloveniji. Precejšen del zavzemajo varovalni gozdovi in gozdovi s posebnim namenom. Gozdovi v občini so v veliki večin v zasebni lasti, gozdov v državni in občinskih lasti je bistveno manj. Veliko lastnikov ima močno razdrobljeno in prostorsko nepovezano posest ter majhen interes za gozdnogojitvena in varstvena dela. Precej lastnikov tudi ni

ustrezno usposobljenih in opremljenih za delo v gozdu. Mnogim med tistimi, ki se ukvarjajo s kmetijstvom, pa gospodarjenje z gozdom pomeni dodaten zaslužek. Na gospodarjenje z gozdom močno vplivajo na izredno poudarjene ekološke in socialne funkcije gozdov ter lesnoproizvodna funkcija. Večino gozdnih površin v občini je v februarju prizadel močan žled.

V Borovnici deluje sadjarsko društvo, ki ima relativno številčno članstvo in širi prakse ekološkega kmetovanja tudi na področju pridelave vrtnin. Kmetje, ki proizvajajo za trg, niso na občinski ravni organizirani ne v obliki zadruge ne v obliki društev.

Povezovanje potrošnikov in kmetov je bilo do sedaj prepuščeno individualni pobudi in sivemu trgu, v letu 2015 pa je bila realizirana pobuda za vzpostavitev sobotne tržnice, na kateri se srečujeta lokalna ponudba in povpraševanje.

Splošni trendi:

- Zaradi pričakovanih poslabšanj oskrbe s hrano in drugimi viri na globalni ravni ter spoznanj o negativnih okoljskih učinkih dolgih transportnih poti postaja vprašanje lokalne in regionalne samooskrbe s hrano in z naravnimi materiali v zadnjih letih spet pomembno, vprašanji prehranske varnosti in lastne pridelave ter predelave pa strateškega pomena tudi na nacionalni ravni. Kljub dobrim naravnim, družbenim in ekonomskim danostim Slovenija še zdaleč ne izkorišča vseh svojih potencialov za lokalno oziroma regionalno samooskrbo, katere delež se z leti zmanjšuje.
- Podeželje je danes poleg prostora, na katerem se prideluje in delom predeluje hrana ter na katerem bivajo ljudje, domače in prostoživeče živali tudi prostor rekreacije in doživetij za lokalno in mestno prebivalstvo. Kmetijstvo ima na podeželju še vedo najbolj pomembno vlogo, vendar ne le zaradi konkurenčne proizvodnje surovin in izdelkov za prehrano temveč prav tako, in v nekaterih primerih še bolj, zaradi funkcij varovanja ekosistemov, habitatov in kulturne krajine oz. ohranjanja poselitve in dejavnosti, ki ohranjajo kulturno krajino. Poleg zagotavljanja oskrbe s hrano, ki naj bi bila v čim večji meri tržna dejavnost, so prav te funkcije tudi osnova za izplačilo različnih subvencij, ki v nekaterih primerih predstavljajo večino prihodka kmetov.
- Vse večja konkurenčnosti trgov s kmetijskimi in prehranskimi izdelki, ki kmetijska proizvajalce stalno sili k zmanjševanju stroškov, ta pa k povečevanju proizvodnih površin, gojenju tržno donosnih kultur ter izboru sort, kmetijskih praks, gnojil in fito-farmacevtskih pripravkov, ki kratkoročno povečujejo donos oz. prirejo. Zahteva tudi velike finančne vložke, ki ob nestabilnih trgih v Sloveniji in EU, na katere vplivajo globalne tržne in politične razmere, predstavlja velike tveganja za kmete. Ob verjetnem podpisu prostotrgovinskega sporazuma med EU in ZDA se bodo pritiski po povečanju konkurenčnosti proizvodnje hrane še povečali.
- Bolj intenzivna in specializirana pridelava hrane poleg ekoloških funkcij kmetijstva ogroža tudi ohranjanje tradicionalne kulturne krajine, ki je privlačen prostor za rekreacijo in prostor doživetij za sodobno urbano prebivalstvo, kar oboje omogoča razvoj z vidika dohodka zanimivih dopolnilnih dejavnosti na kmetijah.

- Opazen trend naraščajočega povpraševanja po ekološko pridelani in predelani hrani ter novih oblikah povezovanja med ponudbo in povpraševanjem, ki zmanjšujejo tako tveganja na strani potrošnika in na strani kmeta kot tudi okoljska tveganja. Vendar je zaradi neorganizirane proizvodnje ter predvsem slabe logistike in omejenega dostopa do prodajnih mest v Sloveniji ekološko pridelana in predelana hrana za navadnega potrošnika večinoma ne le predraga, temveč tudi težje dostopna.

Kmetijstvo in podeželje v Regionalnem razvojnem programu LUR 2014-2020

V LUR je potencialov za razvoj kmetijstva veliko. Z gospodarskega vidika so velik potencial trajnostna proizvodnja hrane, prehranska varnost, širjenje in povezovanje proizvodnje za trg ter organizacija prehranskih verig – vključno s predelavo in trženjem kmetijskih in tradicionalnih izdelkov tako na lokalni kot regionalni ravni. Tržna niša je predvsem ekološko pridelana hrana, saj povpraševanje slovenskih porabnikov po njej stalno raste, ponudba iz domače pridelave pa povpraševanju ne more zadovoljiti.

Pomembni segmenti so pospeševanje prenosa znanja in inovacij v kmetijstvu, gozdarstvu in lesnopredelovalni industriji, ohranjanje kulturne dediščine podeželja ter prenos in oživljanje tradicionalnih in specifičnih znanj in veščin ter obenem predstavitev teh poklicev kot privlačnih in podjetniško usmerjenih. Potencial in izziv je tudi implementacija inovativnih tehnologij v kmetijstvu in lesni proizvodnji. Ob tem progam opozarja na les kot surovino, ki prispeva k varovanju okolja in biotske raznovrstnosti, lesni izdelki pa ugodno vplivajo na zdravje in počutje ljudi, prav tako ne na les kot obnovljiv vir energije. Razvoj in oživitev opuščene lesne industrije ter njeno prestrukturiranje v smeri inovativnosti so velik potencial za trajnostni razvoj podeželja in celotne regije.

S prostorskega vidika je potencial v uravnoteženem prostorskem razvoju ter vzporednem ohranjanju površin z velikim ekološkim pomenom. Varstvene ureditve na območjih sovpadanja kakovostnih kmetijskih zemljišč in območij z visoko naravno ohranjenostjo ne smejo biti omejitev za koriščenje gospodarskih potencialov kmetijstva ampak morajo biti regionalni izziv s preusmerjanjem v trajnostne oblike kmetovanja. Potencial so tudi neizkoriščena kmetijska zemljišča in druga zemljišča, primerna za kmetijsko pridelavo, katerih raba lahko prispeva k večji prehranski samooskrbnosti regije po načelu bioregije. Potencial razvoja kmetijstva in gozdarstva v obdobju 2014–2020 je tudi ustanovitev Lokalne akcijske skupine (v nadaljevanju: LAS) tam, kjer na območju LUR še niso bile ustanovljene ter boljša koordinacija dejavnosti in izboljšano sodelovanje med LASi v LUR, ki se bodo tudi tam, kjer so delovali na do sedaj, na novo ustanovili.

Pri projektih lokalnega razvoja so določene naslednje prioritete, ki se bodo izvajale po pristopu LEADER in CLLD: osnovne storitve na podeželju, ustvarjanje delovnih mest (spodbujanje podjetniških aktivnosti s poudarkom na socialni vključenosti, spodbujanje inovativnih razvojnih partnerstev), varstvo okolja in ohranjanje narave (izboljšanje stanja okolja, povečanje dostopnosti do storitev na lokalni ravni in odpravljanje revščine), večja vključenost mladih, žensk in drugih ranljivih skupin (krepitev sodelovanja z institucionalnim okoljem za povečanje socialne vključenosti).

Zaradi naravnih danosti, družbenega in ekonomskega okolja ima Ljubljanska urbana regija potenciale, da postane zelena regija: tj. regija, samooskrbna z energenti, visokokakovostnimi naravnimi materiali

(prioritetna surovina je les), zdravo hrano in obnovljivimi zalogami pitne vode. LUR istočasno razvija trajnostne in naravi prijazne oblike kmetijstva, gozdarstva, turizma in rekreacije, ki bodo v novem obdobju še nadgrajene. Cilj LUR je dvig konkurenčnosti regije s trajnostnim koriščenjem in razvojem danih potencialov, pri čemer bo poseben poudarek namenjen ustvarjanju novih, zelenih delovnih mest, ki se lahko oblikujejo na področju sonaravne kmetijske in gozdarske pridelave in predelave ter zelenega turizma. Tudi prek svetovalnih servisov in tehnične podpore za prestrukturiranje gospodarstva v smeri snovne in energetske učinkovitosti oziroma prehoda na nizkoogljično gospodarstvo je cilj ustvariti okolje, v katerem se bo lahko razvijala zelena ekonomija. S predvidenimi ukrepi bodo podprti zviševanje stopnje regionalne samooskrbe, razvoj integriranih in inovativnih izdelkov, storitev in blagovnih znamk ter povezovanje in promocija lokalnih izdelkov za potrebe skupnega nastopa na trgu.

Ljubljanska urbana regija bo z ukrepi na področju samooskrbe sledila ciljem *Resolucije o nacionalnem programu prehranske politike*, ki kot prioriteto pri zagotavljanju trajnostne oskrbe z živili izpostavlja lokalno pridelavo in porabo. Z željo po ohranjanju okolja in varovanju zdravja ljudi bodo v sklopu ukrepa za dvig regionalne samooskrbe podprte in spodbujane predvsem trajnostne in sonaravne oblike gospodarjenja s kmetijsko, gozdno in kulturno krajino ter naravnimi viri, povezovanje in promocija lokalnih izdelkov za potrebe skupnega nastopa na regionalnem trgu, nove oblike trženja in distribucije regionalnih izdelkov. Ozaveščanje, promocija in izobraževanje bodo pri tem pomembna horizontalna tema, ki spodbuja razvoj tovrstnih praks

Prednosti:

- Ohranjena podoba privlačne in raznolike tradicionalne kmetijske krajine, odsotnost monokulturne in intenzivne pridelave hrane ter posledično majhne obremenitve okolja zaradi kmetijskih dejavnosti.
- Osnovna urbana infrastruktura (vodovod, kanalizacija, oskrba z električno energijo, vzdrževane ceste ipd.) v vseh naseljih in skoraj vseh zaselkih v občini ter bližina osnovnih izobraževalnih, zdravstvenih, bančnih in trgovskih storitev v občinskem središču.
- Bogata tradicionalna znanja in kultura s področja pridelave hrane, nadgrajena z znanji o ekološki pridelavi in predelavi hrane, zlasti na področju pridelave povrtnin in sadja.
- Ugodi pogoji, dolga tradicija, bogata znanja in prepoznavnost pridelave ameriških borovnic
- Dolga tradicija, znanja in tehnološka opremljenost za vzdrževanje gozda in spravilo lesa ter možnost prevoza lesa po železnici
- Pozitiven demografski trend in priseljevanje novih prebivalcev, ki nimajo znanj in možnosti za lastno delno samooskrbo.

Priložnosti:

- Povečanje lokalne samooskrbe s sadjem, zelenjavo, mesom in medom z bolj organiziranim usklajevanjem med povpraševanjem in ponudbo na lokalni ravni preko lokalne tržnice, pogodb o dobavi lokalno pridelane hrane za oskrbo javnih ustanov ter

preko kooperativ proizvajalcev in potrošnikov, ki zmanjšujejo tveganja tako enih kot drugih.

- Razvoj klasičnih (gostinstvo, turizem, obrt) in novih (varstvo in izobraževanje ciljnih skupin s posebnim potrebami) dopolnilnih dejavnosti na kmetijah.
- Povečanje deleža ekološko pridelane in predelane hrane s širitvijo proizvodnje obstoječih eko-kmetov ter vstopom novih kmečkih gospodarstev v proces prehoda v eko-kmetijsko proizvodnjo.
- Prenos in uporaba znanj o novih (starih) sortah in (sonaravnih) tehnologijah pridelave hrane, ki povečujejo donos oz. dohodek ob zmanjšanju negativnih vplivov onesnaževanja tal in podtalnice preko izkoriščanja potencialov izobraževanja in svetovanja
- Izboljšana prepoznavnost ključnih lokalnih tržnih produktov z oblikovanjem (bolj) prepoznavnih blagovnih znamk oz. vključevanjem v oblikovanje blagovnih znamk na ravni Ljubljanskega barja, regije in države ter izboljšanim trženjem produktov.
- Povečan prenos in krepitev podjetniških znanj za boljše podjetniško upravljanje in razvoj kmetijskih in dopolnilnih dejavnosti, ki jih bodo ob kmetijsko svetovali službi ponujali svetovalni in podporni centri na ravni LUR.
- Izboljšanje ekonomike proizvodnje borovnic, ostalega jagodičevja in sadja s skupno hladilnico, sortirnico in skladiščnimi prostori.

Strateški pristop:

Vključitev v Lokalno akcijsko skupino (LAS) Barje z zaledjem, s čemer bo omogočeno črpanje kohezijskih sredstev skladno z Uredbo o razvoju podeželja, ki ga vodijo lokalne skupnosti ter nacionalnim programom črpanja sredstev za razvoj podeželja v evropski finančni perspektivi 2014 – 2020. Občina Borovnica bo dejavno sodelovala pri oblikovanju Strategije LAS Barje z zaledjem za finančno perspektivo 2014-2020, še posebej z vsebinami povezanimi na razvoj skupne blagovne znamke barjanskih kmetijskih proizvodov, uvajanja starih in inovativnih tehnologij okolju prijazne pridelave in predelave hrane, razvoju in promociji dopolnilnih storitev na kmetijah ter turističnih storitev nasploh.

Sodelovanje pri razvoju in promociji blagovne znamke, ki bo poudarjala barjanski izvor hrane in prehrambenih proizvodov ter pri razvoju in promociji drugih blagovnih znamk, s katerimi bo mogoče lažje in bolje tržiti proizvode lokalne kmetijske proizvodnje.

Sodelovanje z lokalnimi dobavitelji lokalno pridelane in predelane hrane, vodstvom, zaposlenimi ter učenci OŠ dr. Ivana Korošca in njihovimi starši pri povečevanju deleža lokalno pridelane in predelane hrane pri zagotavljanju obrokov učencem OŠ dr. Ivana Korošca ter gojencev vrtca in njegovih podružničnih enot.

Integracija kmetijstva v turistične dejavnosti ter širjenje, izboljšane in večja prepoznavnost slednjih. Ob označevanju, izboljšanju in promociji rekreativne in tematske turistične povezave za pešce, kolesarje in konjenike se bo vzpostavila tudi infrastruktura za promocijo in trženje kulturne in naravne dediščine, lokalno pridelane in predelane hrane, s posebnim poudarkom na ekološko

pridelavi in predelavi, turističnih nastanitev, gostinski ponudbi ipd. dodatnih dejavnosti na kmetijah. Dodatno k temu bo občina podprla prizadevanja gasilskih društev za izgradnjo regionalnega gasilskega poligona v občini tudi kot priložnost za povečanje razpoznavnosti občine ter njene gostinske, turistične, rekreacijske in doživljajske ponudbe.

Ključne dejavnosti:

- Zagotovitev primerne lokacije, opreme in infrastrukture za lokalno tržnico ter informacijsko-komunikacijsko-promocijske dejavnosti v podporo povečanju ponudbe in povpraševanja po lokalno pridelani in predelani hrani.
- Krepitev dialoga – v sodelovanju z drugimi barjanskimi občinami ter združenji kmetijskih proizvajalcev - s Krajinskim parkom Ljubljansko barje, pristojnimi naravovarstvenimi in kmetijskim inštitucijami s ciljem bolj fleksibilnih naravovarstvenih režimov ter inovativnih ukrepov, ki bi omogočili večjo donosnost kmetijske proizvodnje na področju parka ob izboljšanju ohranjanja habitatov in preživetja redkih in ogroženih živalskih in rastlinskih vrst.
- Pripravo projektov s področja prenosa evropskih dobrih praks kmetovanja in podjetništva na naravovarstveno posebej zaščitenih področjih, predvsem na področjih zaščitenih mokrišč, prijavo projektov na EU in ostale razpise ter širjenjem rezultatov projektov v lokalnem okolju.
- Organizacija dogodkov in prireditev na katerih in s katerimi se promovira Borovnica kot atraktivno podeželsko okolje, ki omogoča številna doživetja ter nakup in/ali uživanje visoko kakovostne lokalno pridelane in predelane hrane.
- Podpora znanstveno organiziranemu, spremljanemu in ovrednotenemu spremljanju vpliva trajnostne proizvodnje mikro-oglja ter njegove uporabe za povečanje donosnosti različnih kulturnih rastlin, ki se gojijo na barju ter vezave ogljika iz zraka kot ukrepa za upočasnjevanje podnebnih sprememb. Sodelovanje pri širjenju in promociji dobrih praks uporabe mikro-oglja pri kmetijski pridelavi.
- Podpora razvoju dopolnilnih dejavnosti na kmetijah, predvsem konvencionalnih (oddaja sob in apartmajev) in nekonvencionalnih (»prenočevanje na senu«, kampiranje, glamping ipd.) turističnih namestitvenih storitev.
- Podpora inovativnim IKT podprtim oblikam interakcij med proizvajalci in potrošniki lokalno pridelane in predelane prehrane s ciljem zmanjševanja stroškov in tveganj pri enih in drugih.
- Vzpostavitev hortikulturnega centra s posebnim poudarkom na preučevanju, promociji in degustaciji različnih sort borovnic ter izdelkov iz njih.
- Zagotovitev lokacije za hladilnico, ki bo lokalnim pridelovalcem borovnic, drugega jagodičevja, sadja in zelenjave omogočila večjo fleksibilnost in s tem večje dohodke pri plasiranju njihovih proizvodov na trg.

IZHODIŠČA ZA RAZVOJ PODJETNIŠTVA IN SOCIALNEGA PODJETNIŠTVA V OBČINI BOROVNICA

Izhodiščno stanje:

V občini Borovnica v zadnjih letih deluje okoli 240 podjetij, ki z izjemo Fenolita, ki sodi med srednje velika podjetja, vsa sodijo med mala in mikro podjetja. Podjetja letno ustvarijo med 55 in 58 milijonov € prihodkov in imajo skupaj 670 zaposlenih, kot celota pa ne dosegajo opaznega števila povečanja delovnih mest in prihodkov. Podjetniki, ki poslujejo v občini Borovnica so večinoma vključeni v Podjetniško-obrtno zbornico Vrhnika.

Posebnih oblik in sredstev za podporo podjetništvu na ravni občine do sedaj ni bilo, prav tako tudi ne dejavnosti vključevanja v razvoj podjetništva in podpornega okolja za razvoj podjetništva na ravni Ljubljanske urbane regije.

Na *OŠ dr. Ivana Korošca* deluje podjetniški krožek, za katerega med učenci vlada precejšnje zanimanje.

Tabela 1: Podatki o podjetjih v Občini Borovnica 2011-2013

	2011	2012	2013
Število podjetij	243	234	247
Število oseb, ki delajo	668	681	671
Prihodki v 1000 EUR	58.201	55.068	56.809

Vir: Statistični urad Republike Slovenije

Splošni trendi:

- Danes poteka v nizkoogljične in čiste tehnologije usmerjen razvoj sodobnega podjetništva na osnovi sodobnih in dostopnih IKT tehnologij, pospešenih inovacij zaradi podrtega prenosa znanj iz znanstveno-raziskovalne sfere in kreativnih dejavnosti v industrijo in lokalnih obnovljivih virov. Številna uspešna podjetja zahvaljujoč sodobnim IKT tehnologijam delujejo iz katerekoli lokacije, ki ima dober dostop do svetovnega spleta. Zato ena od nalog občine pri razvoju podjetništva tudi zagotovi odprt dostop do širokopasovnih IKT povezav tudi na območjih, kjer zaradi manjše gostote priključkov za to ni neposrednega tržnega interesa ponudnikov.
- Podjetij za obstoja in razvoj potrebuje tudi prostor z ostalo infrastrukturo in komunalno opremljenostjo pri čemer trend vzpostavitve podjetniško-obrtnih con ni več tako izrazit, zlasti ko gre za manjša in mikro podjetja in podjetja na osnovi »čiste tehnologije« oz. podjetja, ki so glede vseh parametrov onesnaževanja precej pod pragom zakonsko dovoljenih mejnih vrednosti. Številne občine v Sloveniji so v prekli finančni perspektivi EU lastne vložke v podjetniško infrastrukturo oplemenitile z namenskimi EU sredstvi ter vzpostavile bolj ali manj uspešne podjetniške in obrtne cone.

- V sedanji finančni perspektivi bo bistveno težje priti do evropskih sredstev za same prostore ter njihovo komunalno in infrastrukturno opremljenost. Zato pa bo več sredstev na voljo za oblikovanje podpornemu okolju , razvoju inovativnih proizvodov z visoko dodano vrednostjo in povečanju konkurenčnosti. Na voljo so oz. bodo tudi sredstva za podporo oblikovanju in razvoju podjetniških dejavnosti, ki poleg rasti samega podjetja in njegove konkurenčnosti prispevajo tudi k izboljšanju snovne in energetske učinkovitosti, ustvarjanju zelenih delovnih mest, zaposlovanju mladih, žensk in specifičnih težje zaposljivih skupin.
- Število podjetij v Sloveniji je od leta 2010 opazno naraslo in nastajajo nova in nova podjetja, vendar samo vsakemu petemu uspe preživeti porodne krče in obstati na trgu, še znatno manj pa jih beleži hitro rast tako dohodkov kot zaposlovanja. V podporo podjetništvu so sicer na ravni države voljo različne spodbude za novoustanovljena podjetja v obliki začasnih podpor za plačevanje prispevkov za pokojninsko in invalidsko zavarovanje, priprave poslovnih načrtov, različnih vrst izobraževanja in svetovanja, mreženja ipd. Tudi novoustanovljena podjetja pa se soočajo s plačilno nedisciplino, pomanjkanjem dostopa do ugodnih posojil, nestabilnim povpraševanjem, kompleksnimi administrativnimi zahtevami oz. ovirami ter drugimi dejavniki, ki zavirajo uspešen razvoj podjetništva pri nas.
- Ob programih in podporah za razvoj podjetništva so na evropski in nacionalni ravni oblikovani tudi programi in podpore za razvoj **socialnega podjetništva na podeželju**, katerih cilji so obstoj in razvoj manjših kmečkih gospodarstev s pomočjo razvoja dopolnilnih dejavnosti, zaposlovanje žensk in mladih na podeželju ter nudenje storitev varstva in skrbništva za starejše in različne skupine ljudi s posebnimi potrebami. Poleg tega obstajajo še podpore in programi za razvoj zadružništva s ciljem razvoja in trženja različnih produktov in storitev, ki temeljijo na tradicionalnih znanjih, materialih in praksah.
- V finančni perspektivi EU 2014-2020 strateški okvir za podporo razvoju podjetništva na nacionalni ravni opredeljuje ***Strategija pametne specializacije***, ki kot prednostna področja določa: ***zdravo bivanje in delovno okolja, trajnostno rabo naravnih in tradicionalnih virov za prihodnost ter razvoj industrije 4.0***. Strategija naj bi prekinila z dosedanjimi praksami premalo specializiranega in selekcioniranega dodeljevanja razvojnih podpor iz evropskih strukturnih skladov. Da bi lahko računali na možnost za uspeh bodo morali projekti že v prijavi izkazovati komercialno smiselnost ter pripravljenost na sodelovanje z vsemi deležniki, ki so ključni za komercialni in ne le tehnični in/ali demonstracijski uspeh projekta. Konkurenca med projekti bo velika, saj se bo za manj sredstev predvidoma potegovalo bistveno večje število projektov.

Podjetništvo v Regionalnem razvojnem programu LUR 2014 – 2020

LUR je oblikovane tri enakovredne razvojne prioritete, med katerimi je prva *Rast konkurenčnosti regijskega gospodarstva*, ostali dva pa sta *Ohranjeno okolje in trajnostna raba virov* ter *Ljudem prijazna regija*. Znotraj »gospodarske prioritete« sta oblikovana programa »Inovativnost, kreativnost in znanje za konkurenčno gospodarstvo« in program »Zelene ekonomije«. Prvi je opredeljen s sledečimi ukrepi:

1.1.1 Krepitev znanstveno-razvojnih podjetniških središč za povezovanje z gospodarstvom

1.1.2 Krepitev podjetništva in podjetniškega razvojnega okolja s poudarkom na celostnih rešitvah in inovacijah

1.1.3 Kreativne industrije kot gonilo gospodarskega razvoja

1.1.4 Krepitev vloge evropske metropole

1.1.5 Regionalni razvojni sklad LUR

Drugi pa z naslednjima dvema ukrepoma:

1.2.1 Sonaravno kmetijstvo, gozdarstvo in lesarstvo kot temelj regionalne samooskrbe

***1.2.2** Izgradnja turistične infrastrukture in inovativne turistične storitve*

<u>Slika 1:</u> Medsebojna povezanost vizije, ciljev, razvojne specializacije, prioritet, programov in ukrepov na ravni Regionalne razvojne strategije Ljubljanske urbane regije

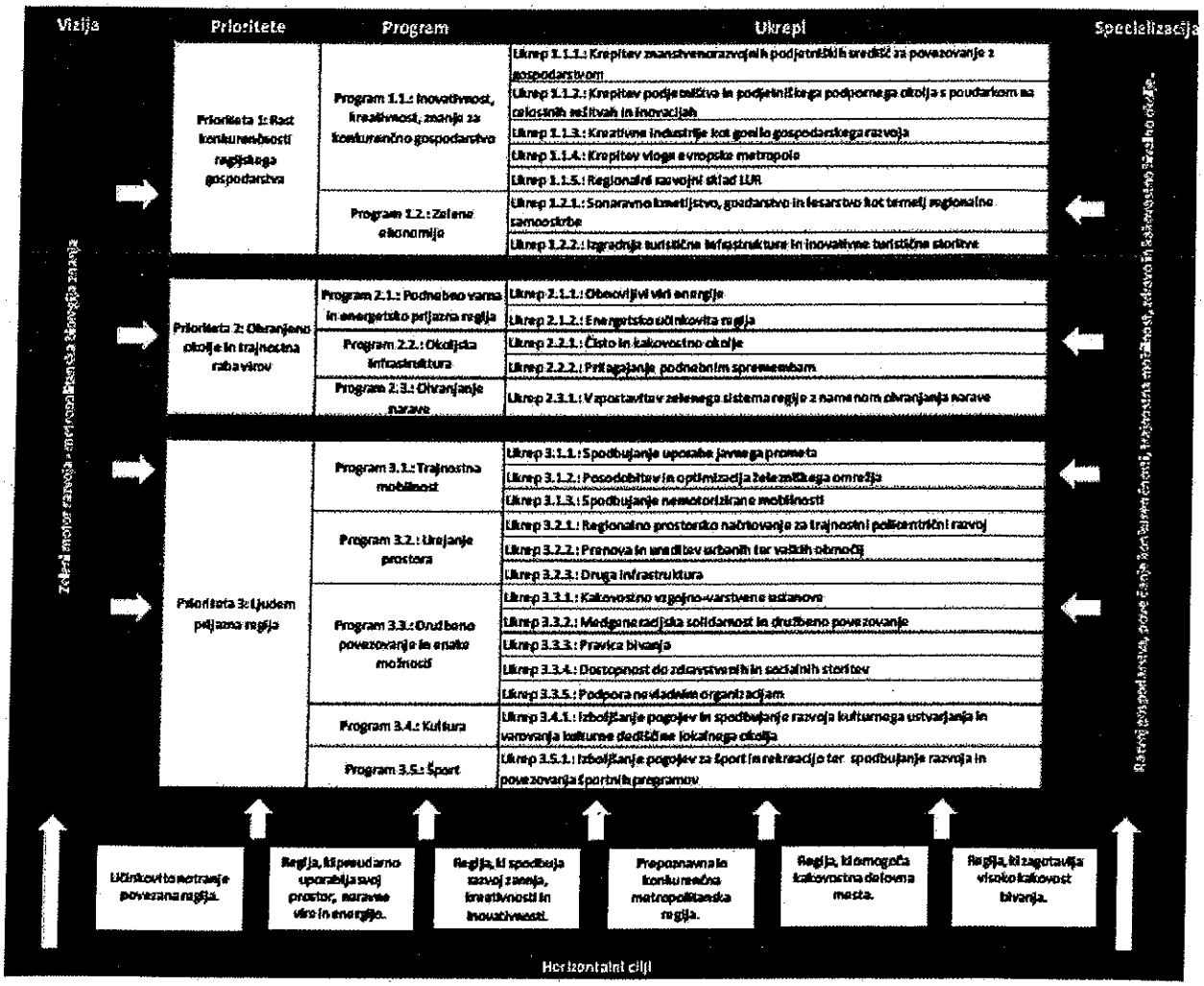

Vir: *RRA LUR*

Skladno z *Uredbo o porabi sredstev evropske kohezijske politike v obdobju 2014 -2020 za cilje naložbe za rast in delovna mesta* (UL RS št 29/15) in *Operativnega programa za izvajanje Evropske kohezijske politike v obdobju 2014-2020*, so se lahko tudi v dogovor za razvoj Ljubljanske urbane regije[i] do

začetka junija 2015 posredovali tudi projekti v podporo podjetništvu in podjetniški projekti, ki so v skladu z naslednjimi prednostnimi naložbami:

- prednostna naložba ***4.4 Spodbujanje nizkoogljičnih strategij*** za vse vrste območij, zlasti za urbana območja, vključno s spodbujanem trajnostne multimodalne urbane mobilnosti in ustreznimi omilitvenimi prilagoditvenimi ukrepi;
- prednostna naložba ***5.1. Podpora naložbam za prilagajanje podnebnih spremembam***, ključno s pristopi, ki temeljijo na ekosistemu
- Prednostna naložba **6.1. Vlaganje v vodni sektor** za izpolnitev zahtev pravnega reda Unije na področju okolja ter zadovoljitev potreb po naložbah, ki jih opredelijo države članice in ki presegajo te zahteve
- Prednostna naložba ***6.2 Varstvo in obnova biotske raznovrstnosti in tal ter spodbujanje ekosistemskih storitev***, vključno z omrežjem Natura 2000 in zelenimi infrastrukturami
- Prednostna naložba **8.2 Trajnostno vključevanje mladih na trg dela**, predvsem tistih, ki niso zaposleni in se ne izobražujejo in usposabljajo, vključno z mladimi, ki so izpostavljeni socialni izključenosti, in mladimi iz marginaliziranih skupnosti, vključno prek izvajanja jamstva za mlade;
- Prednostna naložba ***8.3. Aktivno in zdravo staranje***
- Prednostna naložba ***9.3 Vlaganje v zdravstveno in socialno infrastrukturo***, ki prispeva k razvoju na nacionalni, regionalni in lokalni ravni, zmanjšuje neenakost pri zdravstvenem statusu, spodbujanje socialne vključenosti z lažjim dostopom do družbenih, kulturnih in rekreacijskih storitev, ter prehodom institucionalnih storitev na skupnostne oblike storitev,
- Prednostna naložba ***9. 4. Spodbujanje socialnega podjetništva*** in poklicnega vključevanja v socialna podjetja ter socialnega in solidarnega gospodarstva, da bi vsem olajšali dostop do zaposlitve.

Primerjalne prednosti:

- Zaradi naravnih danosti ter bližine družbeno in ekonomsko najbolj razvitega okolja v državi ima občina Borovnica potenciale, da postane samooskrbna z energenti, visokokakovostnimi naravnimi materiali (predvsem na osnovi lesa), zdravo hrano in obnovljivimi zalogami pitne vode ter razvije gospodarsko uspešne naravi prijazne oblike kmetijstva, gozdarstva, turizma in rekreacije. To so tudi prioritetna področja razvoja zelenih ekonomij in razvoja turizma v Regionalnem razvojnem programu LUR.
- V občini Borovnica so doma številna tradicionalna znanja in veščine na področju pridelava in predelave hrane, gospodarjenja z gozdovi, predelave lesa ter drugih obrti, ki so lahko osnova za trajnostna rast ter gospodarno izraba endogenih naravnih in družbenih potencialov ob sočasnem varovanju okolja. Potrebno jih je oživiti in povezati s sodobnimi znanji promocije, trženja, pridobivanja finančnih sredstev in upravljanja s tveganji, obenem pa spremeniti vzorce proizvodnje in porabe v smeri večje trajnosti ter lokalne in sonaravne usmerjenosti, učinkovitejše rabe virov, razvoja zelenih tehnologij in ustvarjanja zelenih delovnih mest.

- V občini Borovnica so doma in se priseljujejo tudi številni dobro izobraženi in podjetni mladi prebivalci, ki razpolagajo s številnimi znanji potrebnimi za preobrazbo tradicionalnih samooskrbnih netržnih vzorcev proizvodnje in porabe v proizvode in storitve, ki jih je mogoče preko klasičnih in socialnih oblik podjetništva in s pomočjo sodobnih IKT tehnologij razviti bodisi v regionalno in/ali globalno tržno zanimive in uspešne produkte bodisi v storitve, ki učinkovito zadovoljujejo potrebe lokalnih socialno ogroženih skupin ali prebivalcev s posebnimi potrebami.
- Bližina glavnega mesta oz. dobre železniške povezave z njim ob delovnih dneh omogočajo tudi dostop do številnih programov usposabljanja in pridobivanja podjetniških veščin in znanj, ki se izvajajo v prestolnici. Prav tako pa omogoča, da se v občini razvijejo tisti specifične podporne dejavnosti, za katere se bo izkazalo, da jih je za uspešen razvoj podjetništva in socialnega podjetništva potrebno organizirati in izvajati na lokalni ravni, vendar za to v lokalnem okolju ni zadostnega kadrovskega potenciala in/ali podjetniških znanj in veščin.

Priložnosti:

- Razvoj novih produktov in storitev za povečanje samopreskrbe s hrano, predvsem iz lokalne ekološko certificirane pridelave in predelave ter povečanje proizvodnje in posodobitev skladiščenja, sortiranj logistike, trženja in promocije proizvodov na osnovi hortikulture.
- Razvoj novih turističnih produktov na ravni LUR: LUR namerava nadgraditi kolesarsko in pohodniško infrastrukturo, planinske poti in koče ter povečala uporabo alternativnih oblik prevoza oziroma mobilnost v regiji ter poleg obstoječih poti vzpostaviti nove. Ponudbo, zanimiva tako za izletnike kot turiste, pa razširiti vsaj še na tekaške, vodne in konjeniške poti in jo povezati v obsežen sistem tematskih poti v LUR, ki bo vključen v turistično ponudbo regije. Pri tem namerava regija s ciljem razvoja razvoju turističnih storitev, ki bodo v LUR pripeljale nove goste, obnoviti kulturnozgodovinsko dediščino ter ohraniti kakovost naravnega okolje in naravne vrednote. Prav tako pa tudi na nov način predstaviti tudi arheološko dediščino ter živalski in rastlinski svet, uporabiti najnovejše načine interpretacije dediščine in razviti nove načine (na kolesu, peš, na vodnih ali konjeniških poteh) odkrivanja njenih naravnih lepot, kulturnozgodovinske dediščine, kulinarike in aktivnega preživljanja prostega časa. Vse to zahteva nova znanja in nova delovna mesta.
- Razvoj novih podjetij (»start up«) na osnovi čistih in zelenih tehnologij na območju tovarne Liko v Borovnici. Podjetji LIKO ERLES d.o.o. in LIKO Natur d.o.o. sta v stečajnem postopku. Odločitev o tem, kaj se bo dogajalo na tem prostoru je sicer predvsem odvisna od upnikov, med katerimi je največji Gorenjska banka, vendar z občinskim podrobnim prostorskim načrtom, lastništvom nekaterih parcel ter aktivno vlogo pri iskanju rešitev na to lahko pomembno vpliva tudi Občina Borovnica. Interes občine je, da se na tej lokaciji vzpostavi sodobna podjetniško-obrtniška cona, v katero se bodo preselila nekatera obstoječa podjetja v občini in omogočil prihod oz. nastanek novih podjetij, katerih dejavnosti pa ne bodo poslabšale kakovost bivanja v Borovnici in/ali motile sosednjih prebivalcev in dejavnosti v soseščini. Tu je možno locirati tudi inovativna start-up podjetja, ki bodo kot ključno komponento razvoja izkoriščala na ravni LUR razvite mreže in orodja za prenos znanj med

različnimi deležniki ter vzpostavitev povezave z skupnostmi in institucijami na področju znanosti in ustvarjalnih dejavnosti.

- Uporabljala storitev svetovalnih servisov in tehnične podpore za prestrukturiranje gospodarstva v smeri snovne in energetske učinkovitosti oziroma prehoda na nizkoogljično gospodarstvo, ki se bodo razvile skladno z regionalnim razvojnim programom LUR. V njem so predvideni tudi ukrepi podpore zviševanju stopnje regionalne samooskrbe, razvoju integriranih in inovativnih izdelkov, storitev in blagovnih znamk ter povezovanju in promociji lokalnih izdelkov za potrebe skupnega nastopa na trgu.
- Uporaba zmogljivosti in sredstev v RRP LUR predvidenega *Regionalnega razvojnega sklada LUR*, ki bo združeval sredstev za razvoj tako gospodarstva kot negospodarstva, olajšal financiranje izvedbe razvojnih projektov, poenostavil določene postopke ter omogočil transparentno zbiranje razvojnih sredstev in financiranje razvojnih projektov tudi za tiste partnerje, ki ne morejo zagotoviti lastnih sredstev za pripravo in razvoj novih razvojnih projektov.
- razvoj socialnega podjetništva obeh tipov: tistega, ki je ustanovljeno za trajno opravljanje dejavnosti socialnega podjetništva kot npr. ekološko proizvodnjo hrane, spodbujanje uporabe obnovljivih virov energije in razvoj zelene ekonomije, ohranjanje narave, urejanje in varstvo okolja, varstvo okolja, zaščito živali, pravično trgovino, mladinsko delo, varstvo (tip A) ter socialna podjetja katerih cilje je ustvarjanja novih delovnih mest za skupine ljudi, ki so ranljive in imajo majhne možnosti zaposlitve (tip B). Tu bodo tudi na ravni LUR oblikovani ukrepi za razvoj podjetništva v določenih ciljnih skupinah (npr. mladi, ženske), za mlade in ženske na podeželju, ki si želijo vstopiti v svet podjetništva ali socialnega podjetništva pa bodo na voljo sredstva iz programa za razvoj podeželja. Ta sredstva bodo na voljo tudi za razvoj podeželskih kmetijskih, obrtnih in socialno-storitvenih kooperativ in drugih oblik socialnega podjetništva na podeželju.
- izvajanje javnih programov socialnega skrbstva skupin s posebnimi potrebami ali javnih izobraževalnih programov in programov usposabljanja za pridobivanje poklicnih veščin na kmetijah kot samostojna ali dopolnilna socialno-podjetniška dejavnost.

Strateški pristop:

Razvojna strategija občine kot orodje za razvoj podjetništva in predpostavlja, da bodo večino strateških razvojnih ciljev dosegla v sodelovanju z občino in javnimi institucijami prav običajna in socialna podjetja. Ne le z vidika povečanja dohodkov in zaposlovanja temveč tudi z vidika vključevanja in zagotavljanja storitev za socialno ogrožene skupine ter izboljšanja kakovosti življenja v občini in njene razpoznavnosti kot privlačnega, dinamičnega in uspešnega razvojnega okolja.

Katere so posebnosti podjetij, ki imajo sedež v občini Borovnica in s katerimi specifičnimi izzivi se poleg splošnih soočajo pri svojem poslovanju in razvoju ni znano in eden od prvih izzivov za oz. nalog pri oblikovanju uspešne lokalne strategije razvoja podjetništva je pridobiti kakovostne informacije o tem. Po drugi strani pa zaradi odsotnosti razvojne strategije občine tudi podjetniki niso imeli jasnih predstav in usmeritev kje in kako lahko prispevajo k doseganju razvojnih ciljev občine ter na kakšen

način ter pod katerimi pogoji lahko pri tem računajo na podporo občine in sodelovanje občinske uprave.

Natančno bomo ugotovili in podrobno preučili obseg in vrsto sedanjih in prihodnjih potreb ranljivih skupin in skupin s posebnimi potrebami v občini in bližnji okolici ter potenciale, ki bi jih lahko za zadovoljevanje teh potreb ob ustreznih programih usposabljanja, motiviranja in podpore lahko preko **različnih oblik socialnega podjetništva** in dejavnosti nevladnih organizacij uspešno izvajali v občini Borovnica.

Za razvoj podjetniškega potenciala v občini v konkurenčne proizvode in storitve bomo izrabili tako priložnosti, ki jih za razvoj podjetništva in podpornega okolja podjetništvu ponujajo **programi EU ter sredstva iz programov EU za razvoj podeželja**, kot tudi **sredstva za teritorialno sodelovanje** in programov, ki omogočajo tudi prenos dobrih praks glede inovativnih načinov podpiranja razvoja podjetništva in socialnega podjetništva s strani lokalnih skupnosti.

S ciljem identificiranja in iniciacije podjetniških pobud, možnosti za sofinanciranje njihovega razvoja iz različnih virov ter njihovega medsebojnega sinergijskega delovanja in sodelovanja s pobudami, ki so prvenstveno umerjene v javne koristi bomo v treh letih na osnovi javno-zasebnega partnerstva vzpostavili **lokalno neprofitno razvojno agencijo**, v kateri bo imela občina do 20% delež. Razvojna agencija bo nosilec strokovnih nalog na vseh področjih, ki jih sedaj izvajajo različni zunanji izvajalci izven občine, kar bo imelo za posledico krepitev in koncentracijo strokovnega znanja v občini ter boljše doseganje sinergij med projekti, udeleženci in nosilci strokovnih nalog.

V letu dni bomo organizirali **občinski klub podjetnikov**, ki bo skupaj z lokalno razvojno agencijo za podjetništvo zainteresirane prebivalce občine omogočil prenos, informacij, znanja in izkušenj, organizirano sodelovanje in uveljavljanje podjetniškega interesa v občini ter razvijal kulturo podjetništva, zlasti med mladimi. Mladim in podjetnim bomo približati tudi programe usposabljanja in dobre prakse ter jih motivirali za razvoj najbolj primernih oblik in praks podjetništva v lokalnem okolju. Ob tem bomo podjetnike in socialne podjetnike iz drugih okolij seznanili z razvojnimi potenciali, strategijo in načrti občine ter jim omogočiti, da za razvoj svojih podjetij izkoristijo potenciale našega okolja in prispevajo k razvojnim ciljem občine.

Podjetniški duh v občini bomo krepili tudi z nadaljevanjem in večjo **podporo dejavnosti podjetniškega krožka na OŠ dr. Ivana Korošca** ter s programi pridobivanja podjetniških veščin med mladimi in ženskami na podeželju v okviru programa LAS Ljubljansko barje z zaledjem.

Občina bo uporabila vse možne informacijske kanale, ukrepe prostorskega razvoja in pravna sredstva za to, da se na območju nekdanje tovarne LIKO po končanju stečajnega postopka tam delujočih podjetij **pojavijo nova podjetja, ki na osnovi čistih tehnologij omogočajo zaposlovanje lokalnega prebivalstva** in dosegajo visoko dodano vrednost na zaposlenega, da se del območja izkoristi za selitev nekaterih obrtnih in podjetniških dejavnosti, ki sedaj potekajo v občini na neustreznih lokacijah, da se na območju zagotovijo zmogljivosti za skladiščenje in hlajenje lokalne kmetijske in hortikulturne proizvodnje ter da območje nudi tudi možnosti za razvoj lokalnih start up podjetij.

S hitrim razvojem **odprtega širokopasovnega IKT omrežja**, ki bo pokrilo vsa naselja in zaselke v občini bo občina zagotovila osnovno infrastrukturo potrebno za razvoj podjetništva tudi na podeželju.

Ključne dejavnosti:

- Povezovanje in večje sodelovanje podjetnikov in podjetniških pobud na ravni občine
- Pri aktivnem vključevanju v program pospeševanja razvoja gospodarstva bo potrebno najprej pridobiti zaupanje podjetnikov v občinsko upravo.
- Posodobiti lokalno energetski koncept (LEK) občine, tako da bo usklajen s sedanjo in prihodnjo zakonodajo in politiko podpore učinkoviti rabi in rabi obnovljivih virov energije in da bo identificiral ne le tehnični potencial temveč tudi ekonomske priložnosti na tem področju
- Na zemljiščih, ki so v lasti občine preučiti vse možnosti za razvoj gospodarske infrastrukture.
- Prilagoditi prostorske načrte v smislu celovitega razvoja podjetništva.
- Spodbujati javno-zasebno partnerstvo na vseh nivojih.
- Ustanoviti razvojno agencijo na način javno-zasebnega partnerstva.
- Izgradnjo informacijsko-telekomunikacijske infrastrukture koordinirati z izgradnjo ostale infrastrukture v občini in se s tem izogniti večkratnim posegom v okolje. Zagotoviti, da se pri razvoju odprtega širokopasovnega IKT omrežja zagotovi dostop vseh naselij in zaselkov v občini ter konkurenčna ponudba storitev.

IZHODIŠČA ZA RAZVOJ TURIZMA V OBČINI BOROVNICA

Izhodiščno stanje:

Krimsko pogorje in Menišija kot del kraškega roba Ljubljanskega bara, Borovniška dolina in borovniški del Ljubljanskega barja so tri krajine z dobro ohranjeno naravo in biotsko raznovrstnostjo, katerih stik na območju občine Borovnica skupaj s kulturno dediščino tradicionalnega kmetijstva, pridelavo borovnic in tehniško zapuščino Južne železnice ter bližino Tehniškega muzeja Slovenije ustvarja velik potencial za izletniški, naravovarstveni in kulturno-tehniški turizem.

Z izjemo soteske Pekel, ki jo letno obišče na tisoče turistov, ne le iz vse Evrope, temveč tudi iz S. Amerike in Azije, so ti turistični potenciali v občini slabo izkoriščeni, slabo razvita pa sta tudi obiskovalska in ostala turistična infrastruktura ter turistične storitve, z izjemo gostinske ponudbe.

V občini deluje zelo dejavno *Turistično društvo Borovnica*, ki skrbi predvsem za urejenost in vzdrževanje pohodniških poti in informacijske infrastrukture soteske Pekel ter turistično promocijo občine v različnih oblikah. Profesionalnega in sistematičnega pristopa pri razvoju turističnih produktov, menedžmentu in promociji turizma v občini ni, občina pa ima tudi premajhen potencial znanja, ljudi in sredstev, da bi sama razvijala in tržila zahtevnejše in bolj donosne turistične produkte. Občina tudi ne sodeluje dovolj pri razvoju Ljubljanskega barja z zaledjem kot prepoznavne in organizirane turistične destinacije.

Splošni trendi:

Turizem je danes na tako na globalni kot na slovenski ravni eden od glavnih generatorjev gospodarskega razvoja in zaposlovanja. Pred šestimi desetletji je po svetu potovalo le 25 milijonov turistov, danes jih več kot milijarda. Turisti v Sloveniji niso več le Avstrijci, Italijani in Nemci in vse manj le Evropejci. Slovenija je na ravni prepoznavnosti kot turistična destinacija v zadnjih letih veliko pridobila predvsem zaradi uspešne promocije in trženja Ljubljane na osnovi temeljite prometne, urbanistične in arhitekturne prenove mestnega jedra ter izboljšanja destinacijskega menedžmenta in turistične ponudbe. Pridobila je tudi naziv Evropska zelena prestolnica 2016 in ji je na osnovi nacionalne certifikacijske sheme za okolju prijazen turizem kot prvi turistični destinaciji v Sloveniji uspelo pridobiti naziv zlata »Slovenian Green« destinacija.

Turizem v Regionalni razvojni strategiji Ljubljanske urbane regije

V podeželski okolici slovenske prestolnice prevladuje neorganiziran izletniški turizem z majhnim številom stacionarnih gostov, v Ljubljani pa poslovni in počitniški mestni turizem (city break). Za to, da bi lahko obogatili ponudbo in turist, ki obiščejo mesto dalj časa zadržali v regiji, je potrebna bolj organizirana ponudba obstoječih in novih turističnih produktov na podeželju, ki mora izhajati iz pričakovanj in želja gostov in mora posamezne lokalne naravne in kulturne atrakcije povezati v prepričljive zgodbe, ki omogočajo kakovostna in enkratna doživetja.

Ustanovitev *Regionalne destinacijske organizacije* leta 2011 je pripomogla k povečanju števila prihodov in prenočitev ter nastanku novih programov, izdelkov in katalogov.

LUR je v svoji razvojni strategiji za obdobje 2014-2020 kot ene izmed prednostnih dejavnosti opredelila nadgradnjo kolesarske in pohodniške infrastrukture, planinskih poti in koč ter povečanje uporabo alternativnih oblik prevoza oziroma mobilnost v regiji ter vzpostavitev novih turističnih poti. Kot eden izmed ciljev je opredeljena povezava obstoječih in novih poti v obsežen sistem tematskih poti na ravni LUR, ki bo vključen v turistično ponudbo, zanimiva tako za izletnike kot turiste in bo razširjena tudi na tekaške, kolesarke, vodne in konjeniške poti. To bo omogočilo razvoj turističnih storitev, ki bodo v LUR pripeljale nove goste. Tudi s tem namenom bo potrebno obnoviti kulturnozgodovinsko dediščino ter ohraniti kakovost naravnega okolje in naravne vrednote ter na nov način predstaviti tudi arheološko dediščino ter živalski in rastlinski svet, uporabiti najnovejše načine interpretacije dediščine in razviti nove načine (na kolesu, peš, na vodnih ali konjeniških poteh) odkrivanja njenih naravnih lepot, kulturnozgodovinske dediščine, kulinarike in aktivnega preživljanja prostega časa. Vse to zahteva nova znanja ter omogoča in zahteva nastanek novih delovnih mest.

Primerjalne prednosti:

- Atraktivnost in prepoznavnost soteske Pekel kot ene najbolj obiskanih izletniških točk na Ljubljanskem barju, ki pa potrebuje bolje urejene in tematizirane poti, ki bodo zagotovile tudi večje varovanje struge, spremembo prometnega in parkirnega režim ter vzpostavitev novih parkirnih mest, urejeno kopališče ter obnovljeno kulturno dediščino z izboljšano interpretacijsko infrastrukturo.
- Dobra dostopnost z železniškim potniškim prevozom, ki pa jo je treba zlasti ob koncih tedna še izboljšati, tudi s povečanjem možnosti za prevoz koles.
- Zgodovinska vloga t. i. Južne železnice v razvoju, ne le kraja, temveč v prostora med Dunajem in Trstom, ki jo simbolizira ostanek železniškega viadukta v Borovnici, ki skupaj s traso opuščene železniške proge daje podlago za privlačno zgodbo o pionirski vlogi železnice v procesu modernizacije podeželja. To zahteva ne le sanacijo ostanka edinega ohranjenega stebra v smislu preprečevanja njegovega propadanja in zagotavljanja varnosti mimoidočih, temveč tudi konceptualizacijo prostora v okolici in trase opuščene železniške proge za sodoben način interpretacije železniške kulturne dediščine.
- Bližina Tehniškega muzeja Slovenije v gradu Bistra kot možnost povezovanje turističnih produktov, ki temeljijo na interpretaciji tehniške dediščine.
- Močni tradiciji prostovoljnega gasilstva in ambicijah, da se v občini vzpostavi regijski vadbeni poligon za gasilce, kar daje tudi možnosti za razvoj dopolnilnih turističnih dejavnosti.
- Mozaična pestrost in krajinska privlačnost borovniškega dela Ljubljanskega barja, ki poleg privlačnosti samega barja in spoznavanja njegovih značilnosti in posebnosti ter bližine Goriškega mahu kot enega od redkih ostankov visokega barja, omogoča tudi enkratne poglede na Polhograjske dolomite, vrhove Julijskih in Kamniško-Savinjskih Alp in Karavank, Menišijo in Krimsko pogorje.
- Možnosti manj zahtevnega planinskega pohodništva ter srednje zahtevnega gorskega kolesarjenja po obronkih Borovniške doline z že vzpostavljenimi in potencialnimi razgledišči,

ki ponujajo enkraten pogled na Ljubljansko barje, Ljubljano in Ljubljansko kotlino, Krimsko pogorje, Zasavsko hribovje, Menino planino, Kamniško-Savinjske Alpe, Karavanke, Julijske Alpe, Trnovski gozd, Nanos, Javornike in Snežnik.

- Pridelavo in predelavo borovnic ter relativno razvito ekološko kmetijstvo, sadjarstvo in hortikulturo. V navezati na to bo tudi Praznik borovnic kot osrednja prireditev, ki promovira občino, dobil nove vsebine in dejavnosti, ki bodo poleg tradicionalnega sejma in zabave omogočale tudi doživljanje in spoznavanje kulturne in naravne dediščine občine.
- Možnosti hitrega in relativno nezahtevnega pohodniškega in kolesarskega prehoda iz Borovniške doline v Cerkniško kotlino , Rakitno in Menišijo oz. iz Ljubljanskega barja na Zeleni Kras (razen v zimskem in zgodnje spomladanskem času v primeru snežnih padavin).
- Interesi in ambicije nekaterih kmetov v občini po vzpostavitvi turističnih kapacitet na njihovih kmetijah.
- Možnostih za hiter in investicijsko nezahteven razvoj alternativnih prenočitvenih kapacitet po meri sodobnega popotniškega in izletniškega turizma, ki poleg klasičnih prenočitvenih zmogljivostih na turističnih kmetijah in v podeželskih apartmajih povprašuje tudi po alternativah kot sta »prenočevanje na senu« in glamping.

Priložnosti:

- Povečanje turistične razpoznavnosti in obiska tujih gostov v Ljubljani je tudi velika priložnost za razvoj turizma v občini Borovnica. Vendar predvsem v kontekstu razvoja in promocije Ljubljanskega barja kot zelene turistične destinacije, ki temelji na privlačni mozaični krajini z raznovrstno in bogato kulturno dediščino ter številnimi naravnimi vrednotami in je dobro dostopna ne le z osebnim avtomobilom temveč tudi z železniškim, avtobusnim in rečnim ladijskim prevozom ter s kolesom oz. poleg velike raznolikosti rastlinstva in živalstva ponuja tudi različne možnosti in kombinacije prevoza.
- Ljubljansko barje kot enkraten in redek svet enega najbolj južnih barij v Evropi ter krajinsko in kulturno-dediščinsko najbolj ohranjenih in privlačnih mokrišč v neposredni bližini velikih mest, je potrebno kot celoto razviti v prepoznavno destinacijo znotraj Ljubljane kot vse bolj prepoznavne in uveljavljene turistične destinacije ter razviti in upravljati specifične produkte, ki črpajo iz avtentičnih in prepričljivih zgodb, ki jih ta prostor lahko ponudi kot osnovo za privlačna doživetja, po katerih hrepenijo sodobni turisti.
- Preskok iz izletniškega turizma, omejenega predvsem na obisk soteske Pekel, v turistično lokacijo, ki ponuja odlično dostopnost Ljubljane z vlakom ter izhodišče za spoznavanje večjega dela Ljubljanskega barja in njegovega zaledja peš, s kolesom in na konjskih hrbtih, obenem pa je lahko za pohodnike, kolesarje in konjenike tudi prehod med Ljubljanskim barjem in Zelenim Krasom.
- Razvoje kakovostnih neprekinjenih in varnih pohodniških, konjeniških in kolesarskih povezav na Ljubljanskem barju ter izboljšanjem možnosti za prevoz koles na sredstvih javnega prevoza.

Strateški pristop:

Številni turisti, ki jih je obisk Ljubljane navdušil, bi se ob ponovnem obisku raje nastanili nekje v bližnji in z javnim prevozom dobro dostopni okolici, ki bi jo želeli tudi spoznati in raziskati na način, ki omogoča čim bolj pristne stike z domačini in doživetja krajine in narave. To je velika priložnost za Borovnico, ki pa mora poleg prenočitvenih zmogljivosti, dobre kulinarične ponudbe in gostoljubja s pomočjo sodobnih interpretacijskih pristopov in tehnoloških možnosti ter ustrezno prometno infrastrukturo ponuditi tudi možnosti spoznavanja kulturne in naravne dediščine na eni strani ter produktov »adrenalinskega turizma« kot so planinske pohodniške poti z dobrimi razglednimi točkami in atraktivno infrastrukturo, poligoni za gravitacijske kolesarje, gorske kolesarske ture po obronkih borovniške doline, foto-lov velikih zveri, ježa po zahtevnih terenih, jadralno padalstvo, balonarstvo, s ipd. Vse to je osnova za razvoj turističnih produktov v občini, ki pa jih ne morejo kljub prizadevnosti in marljivosti razvijati niti turistično in druga (sadjarsko, planinsko, gasilska, kulturna) društva v občini niti občinska uprava, temveč so stvar turističnega podjetništva. Oblikovanje turistične destinacije in turističnih produktov ter njihova promocija in trženje so stvari, pri katerih lahko v občini zaenkrat samo sodelujemo, zahtevajo pa vsakdanji profesionalen angažma. Zato je potrebno turistično ponudbo v občini in akterje razvoja turizma povezati z organizacijami, ki profesionalno razvijajo, promovirajo in tržijo turizem.

Za realizacijo potencialov, ki nam jih omogočajo zgoraj navedene primerjalne prednosti bomo skladno s strategijo pametne specializacije razvijali primerno turistično infrastrukturo in produkte, pri čemer bomo upoštevali tudi globalne in regionalne turistične trende ter pričakovanja in zahteve ciljnih skupin, ki jim bodo ti produkti v prvi vrsti namenjeni.

Občinska uprava in drugi deležniki s področja turizma bodo aktivno sodelovali pri razvoju Ljubljanskega barja z zaledjem kot turistične destinacije in vzpostavi trajnostnega modela njenega upravljanja, ki zahteva povezovanje deležnikov iz državne uprave, občinske samouprave, gospodarstva in nevladnih organizacij ter soodločanje in delitev odgovornosti, prav tako pa tudi določitev šibkih in močnih točk, opredelitev lokalnih zelenih zgodb ter oblikovanje dolgoročnega razvojnega načrta destinacije. Skladno z zapovedjo, da naj se znotraj turistične destinacije razvije specializirana in dopolnjujoča se turistična ponudba, ki omogoča, da si ponudniki turističnih produktov in storitev čim manj konkurirajo, bo občina Borovnica aktivno sodelovala pri razvoju destinacijskega menedžmenta na ravni Ljubljanskega barja ter povezovanja turistične ponudbe med Ljubljanskim barjem in Zelenim krasom.

Turistične produkte bomo razvijali na osnov spoznanja, da šele ustrezna integracija posameznih atrakcij, storitev in obiskovalne infrastrukture omogoči razvoj turističnega produkta in da je slednjega potrebno oblikovati s perspektive obiskovalca oz. gosta ter njegovih zahtev, pričakovanj in želja. Pri tem bomo z sodelovali z ostalimi barjanskimi občinami, Turistično zvezo Slovenije, Turizmom Ljubljana, Turistično-informacijskim centrom Vrhnika in drugimi deležniki pri razvoju destinacijskega menedžmenta, obiskovalske in interpretacijske infrastrukture ter vzpostavitvi turistične blagovne znamke »Ljubljansko barje«, njene celostne podobe ter korporativnega sistema označevanja vseh turističnih storitev in produktov. Za profesionalizacijo promocije Borovnice kot turistične destinacije

in profesionalno trženje turističnih proizvodov in storitev v občini pa bo sklenjen ustrezen sporazum s Turističnim informacijskim centrom Vrhnika.

Pri vzpostavitvi skupne infrastrukture za pohodnike, kolesarje in konjenike bomo sodelovali predvsem s sosednjimi občinami Vrhnika (premostitev Ljubljanice pri Kaminu), Brezovica (kolesarska pot od ob železnici od Dolgega mosta do Borovnice, v čim večjem delu po trasi opuščene železniške proge med Preserjami in Borovnico; tematska pot po borovniškem barju in Goriškem mahu; planinska in kolesarska povezava preko Niževa in Zabočevega do Rakitne) in Cerknica (izboljšanje vozne podlage in označitev kolesarske povezave od Brezovice pri Borovnici preko Kopitovega griča, Kožlješkega grabna, Kožljeka in Begunj pri Cerknici do Cerknice). S temi občinami in Tehniškim muzejem Slovenije bomo organizirali tudi skupno informacijsko-promocijsko infrastrukturo in prireditve.

Ključni dejavnosti:

- Obnova in nadgradnja obiskovalske in interpretacijske infrastrukture v soteski Pekel.
- Vzpostavitev osnovne obiskovalske in interpretacijske infrastrukture za pohodnike, kolesarje in konjenike na trasi opuščene železniške proge, občinskem središču in na barju, z možnostjo prečenja Ljubljanice pri Kaminu ter prečenja Borovniščice med paškim in dolanskim delom barja.
- Ureditev atraktivne razgledne točke na Ljubljansko barje z izboljšanjem dostopa, tematskimi potmi ter osnovno obiskovalsko infrastrukturo.
- Širjenje turističnih kmetij, izboljšanje njihove ponudbe in dostopnosti ter usposabljanje njihovih lastnikov za turistični mendežment.
- Povečanje števila, raznolikosti in kakovosti športno-turističnih ter ostalih prireditev, ki imajo turistični potencial.
- Profesionalizacija destinacijskega menedžmenta, razvoja, predstavitve in trženja turističnih produktov v sodelovanju s TIC Vrhnika in TIC Ljubljana

IZHODIŠČA ZA RAZVOJ DRUŽBENIH DEJAVNOSTI V OBČINI BOROVNICA

IZHODIŠČA ZA RAZVOJA KULTURE TER OHRANJANJA, INTERPRETACIJE IN PREZENTACIJE KULTURNE DEDIŠČINE

Izhodiščno stanje:

Eden glavnih pomenov kulture je javni interes, ki zajema spodbujanje ustvarjalnosti, trajnejše zadovoljevanje kulturnih potreb uporabnikom kulturne ponudbe, podporo deficitarno zastopanim zvrstem, zagotavljanje dostopnosti do raznovrstne produkcije, zagotavljanje visoke zastopanosti slovenske ustvarjalnosti in poustvarjalno kreativnost.

Med štirimi stebri kulture: ljubiteljsko kulturo, javnimi kulturnimi zavodi, kulturno dediščino in neodvisno kulturno produkcijo je v občini Borovnica dobro razvit le prvi steber. V občini na področju ljubiteljske kulture delujejo *Kulturno društvo Borovnica, Društvo ženski pevski zbor Tonja, Humanistično-umetniško društvo Karel Barjanski* in *Mladinsko kulturno društvo Arterija*. V občini ni samostojnega javnega kulturnega zavoda. *Krajevna knjižnica dr. Marje Boršnik* deluje v sklopu javnega zavoda *Cankarjeva knjižnica Vrhnika* v najetih in za dejavnost neprimernih prostorih. Z izjemo folklorne skupine, skupine ljudskih pevcev in klekljarske skupine, ki delujejo v okviru KD Borovnica v občini ni rednih dejavnosti na področju kulturne dediščine, stavbna kulturna dediščina pa je v celoti neobnovljena in skoraj v celoti neizkoriščena za namene kulturnega delovanja. Neodvisna kulturna produkcija v občini je občasna, programa njene podpore pa v občini ni.

Ljubiteljski značaj kulture in odsotnost samostojnega javnega zavoda se odražata tudi v pomankanju ustreznih prostorov za produkcijo, zlasti pa za poustvarjanje kulturne ustvarjalnosti oz. za večje kulturne prireditve. Primernega prostora za slednje ni niti na prostem niti v zaprtih prostorih. Večje prireditve tako gostujejo v avli *Osnovne šole dr. Ivana Korošca*, manjše pa v dvorani nad vrtcem, *Galeriji HUD Karel Barjanski, Domu krajanov na Dolu* ter v *Gasilskem domu Breg-Pako*. Pomankanje osrednjega prostora za rednim kulturnim dogajanjem, možnostjo druženja ter izvedbe srednje velikih in večjih kulturnih prireditev je poleg neustreznih prostorov knjižnice največja infrastrukturna ovira razvoja kulture v občini, ki jo zaznamuje tudi slabo stanje obnove in vzdrževanja stavbne dediščine.

Splošni trendi v EU in Sloveniji:

- Kultura kot ključna dimenzija **kakovostnega bivanja** in **socialne kohezivnosti** ter pomembnega **dejavnika razvoja slehernega posameznika.**
- **Dostopnost** javnih kulturnih dobrin in storitev vsem prebivalcem in obiskovalcem, ne glede na socialni status, oviranost ali življenjsko obdobje
- Spodbujanja **kakovostne** kulturne produkcije na vseh področjih ustvarjanja, ki bistveno sooblikujejo kulturno podobo mesta oz. lokalne skupnosti.
- Večanje **raznolikosti** kulturne produkcije, na podlagi katere nastajajo in sobivajo tradicionalne in nove umetniške prakse ter estetike različnih generacij ustvarjalcev
- Zagotavljanje večje **dostopnosti** javnih kulturnih dobrin in storitev vsem prebivalcem ter čim večjemu številu obiskovalcev.
- Prilagajanje kulturne ponudbe povpraševanju različnih ciljnih skupin in ne zgolj trgu.
- Spodbujanje **ustvarjalnosti** na vseh področjih kulturnih dejavnosti z namenom, da se kulturna politika razvija po kriterijih vrhunskosti, raznovrstnosti in dostopnosti.
- Zagotavljanje ohranjanja, prezentacije, raziskovanje in promocije kulturne dediščine, vključno z dediščino, ki ima status naravne vrednote.
- Povečanje **dostopnost do ustvarjalnosti** za nove generacije umetnikov, ustvarjalcev v kulturi in vseh tistih posameznikov, ki se ukvarjajo z umetniško ustvarjalnostjo.
- Prednostno upoštevanje načela **dostopnosti vseh ranljivih skupin** ter vseh oblik osebnih oviranosti pri vseh investicijskih projektih.
- Krepitev kulturne produkcije, ki temelji na **medpodročnem povezovanju** in sodelovanju, zlasti s področji vzgoje in izobraževanja, turizma, urbanizma, regionalnega razvoja, ekologije in gospodarskega razvoja.
- Povečanje obsega kulturne produkcije, ki se odvija **na odprtih javnih površinah** in neposredno prispeva h kultiviranju mesta oz. lokalne skupnosti.
- Zagotavljanje **enakopravnih pogojev** javnim zavodom in nevladnim organizacijam, ustanovam ter posamezniki, ki delujejo na področju kulture za kakovostno in raznoliko kulturno produkcijo.
- **Informatizacija in digitalizacija programskih vsebin** javnih zavodov in nevladnih organizacij na področju kulture s ciljem elektronskega dostopa do vseh informacij o njihovih programih.
- Podpora **zasebnim pobudam** pri razvoju ambicioznih programskih vsebin, ki pomenijo dodatno kulturno ponudbo in krepijo mednarodno prepoznavnost na področju kulture.

Področje kulture v Regionalnem razvojnem programu LUR 20104-2020

Področje sodi v prioriteto *3: Ljudem prijazna regija* in ga pokriva program *3.4.: Kultura*, ki kot izhodišče opredeljuje približevanje kulturnega udejstvovanja prebivalcem na ravni vsakdanjega življenja, za kar je potrebna mreža institucij, lociranih v različnih občinah, ki predvsem spodbujajo aktivno vključevanje lokalnih prebivalcev v kulturno ustvarjanje. Program bo tudi spodbujal povezovanje kulturnih institucij z gospodarstvom in znanostjo. Predvideva ukrepe za izboljšanje pogojev in spodbujanje razvoja kulturnega ustvarjanja in varovanja kulturne dediščine lokalnega okolja.

Primerjalne prednosti:

- Razvita in raznovrstna dejavnost na področju ljubiteljska kulture, ki je deloma usmerjena na ohranjanje nesnovne kulturne dediščine in tradicionalne zvrsti kulture, deloma pa k preseganju mej med občinami, oblikami in zvrstmi kulture ter javnimi zavodi in neodvisno kulturno produkcijo.
- Porast števila prebivalcev in mladih družin oz. novih priseljencev s potrebami po urbani kulturni infrastrukturi in ponudbi ter željo po vključevanju v kulturno življenje v občini.
- Sobivanje urbane in podeželske kulture kot priložnost za njuno medsebojno oplajanje.
- Odsotnost tradicionalnih javnih zavodov na področju kulture.
- Potencial številnih primernih lokacij za kulturne dogodke na prostem.
- Zgodovinska zapuščina Marje Boršnik, »prve dame slovenske slavistike« in pripravljenost njene družine za tvorno sodelovanje pri predstavitvi in interpretaciji njene zapuščine, ter zapuščine Frana Ramovša, Danila Majarona, Staneta Suhadolnika, Frana Paplerja in drugih mož in žena, ki so pustili sledi v slovenski slavistiki, literaturi, literarni zgodovini ter na ostalih področjih kulture in znanosti.
- Stavbna dediščina pomembnega kulturno – tehniškega izročila, ki potrebuje prenovo in nove funkcije.
- Lokalna stavbna dediščina, ki jo je mogoče prenoviti z nizkimi stroški po modelu »šole prenove«.
- Raziskana nesnovna kulturna dediščina povezana z gradnjo železniške proge in obratovanjem železniškega prometa.

Priložnosti:

- Povezovanja kulture in turizma v občini. Povezave med turizmom in kulturo so mogoče in potrebne tako pri vzpostavitvi in nadgradnji turistične obiskovalske infrastrukture kot tudi na področjih predstavitve in interpretacije kulturne dediščine. Prav tako tudi na področju interpretacije krajine, ekosistemov n naravnih vrednot, saj je interpretacija pravzaprav kultura »prevajanja« razlage naravnih pojavov in zakonitosti v različnim ciljnim laičnim skupinam razumljiv jezik oz. govor. Kulturni in naravovarstveni turizem sta s pomočjo izboljšanja obiskovalske, predstavitvene in interpretacijske infrastrukture tudi priložnost za razvoj in profesionalizacijo kulture v občini.
- prenove stavbne dediščine za zagotavljanja primernih prostorov za kulturne dejavnosti v občini kot priložnost za nove koncepte, tehnologije in modele upravljanja, ki preprečujejo da se na ramena občinskega proračuna zgrne breme vzdrževanja obnovljenih stavb brez prave vsebine, obiskovalcev in prihodkov.
- Obnova tehniške dediščine – v prvi vrsti zapuščine opuščene železniške proge in ostanka železniškega viadukta – v turistične namene kot priložnost za nove raziskave zgodovinskih virov in beleženje zgodovinskega spomina ter boljšo predstavitev in interpretacijo različnih virov snovne in nesnovne dediščine ter priložnost za sodelovanje s strokovnjaki s področja dediščine in kulturnega turizma ter priložnosti za prenos najboljših praks na tem področju iz drugih delov Slovenije in drugih evropskih držav.
- Zahteve po kompleksni uporabi sodobnih informacijsko-komunikacijskih tehnologij ter novih delovnih mestih, ki kombinirajo znanja s področja organizacije, promocije in vodenja turističnih obiskov ter interpretacije kulturne dediščine, njenega upravljanja in vzdrževanja. Za to bo potrebno ustvariti in izkoristiti
- Prenova starega vaškega jedra Borovnice kot priložnosti za vzpostavitev javnega prostora za druženje in izvedbo različnih prireditev na prostem.
- Identifikacija, beleženje, ohranjanje, prenova, predstavitev, interpretacija in trženje snovne in nesnovne kulturne dediščine so tudi priložnosti za pridobivanje znanj, izkušenj, referenc in zaposlitev za mlade arheologe, antropologe, kulturologe, gradbenike, lesarje, arhitekte in krajinske arhitekte ter za razvoj podjetništva, kulturnega ustvarjanja in kulturnega turizma v občini.

Strateški pristop:

Osnovni strateški pristop pri razvoju kulture je organiziranje, usposabljanje in mobiliziranje lokalnih deležnikov v sodelovanju s strokovnjaki, povezovanje kulture, podjetništva in turizma, medgeneracijsko sodelovanje ter medkulturni dialog. Oblikovati, povezati in multimedijsko predstaviti je potrebno zgodbe »železnice«, »Marje Boršnik«, «naravnih vrednot in lepote barja z zaledjem« z zgodbami, praksami in izdelki lokalnega ekološkim kmetovanja, sadjarstva, čebelarjenja in hortikulture. Na področju muzejskih dejavnosti se je potrebno opreti na koncept »eko-muzeja« kot celovite večdimenzionalne in multi-medijske predstavitve snovne (stavbne, tehnične, arheološke) in nesnovne (zgodbe, običaji, pisna, likovna in foto gradiva) dediščine v tesni povezavi s siceršnjim kulturnim dogajanjem ter razvojem turizma in eko-kmetijstva. Pri prenovi lokalno pomembne stavbne dediščine pa na koncept »šole prenove« kot modela od spodaj navzgor spodbujenega projekta sodelovanja med lokalnim prebivalstvom, konzervatorskimi centri, fakultetami in srednjimi šolami s področja gradbeništva in lesarstva. Krepitev zmogljivosti za kakovostno predstavitev in interpretacijo krajevne naravne in kulturne dediščine bo nudila tudi boljše možnosti za seznanjanje priseljencev z naravno in kulturno dediščino kraja ter njihovo vključitev v razvoj kulture v kraju. To bo prispevalo k oblikovanju skupne pripadnosti kraju in prostoru ob upoštevanju medsebojnih razlik v vrednotah in življenjskih stilih, kar je v sodobni družbi izrednega pomena za njeno integracijo in preprečevanje družbenih anomalij.

Ključne dejavnosti:

- Dolgoročna rešitev problema primernih prostorov za knjižnico na osnovi samostojne iniciative občine oz. tudi v primeru, če primernih prostorov ne bo mogoče zagotoviti ob izgradnji večjega poslovno-trgovskega centra v občini.
- Izgradnja večnamenskega prostora, ki bo lahko služil tudi kot prostor za različne kulturne prireditve z 20 do 70 obiskovalci.
- Obnova kulturno-tehniške dediščine z nadgradnjo obstoječih zasnov v smislu novih muzejskih praks, ki temeljijo na uporabi sodobnih informacijsko-komunikacijskih tehnologij ter omogočajo interaktivnost in spodbujajo vključevanje lokalnih ljubiteljskih interpretov kulturne dediščine.
- Prenova starega vaškega jedra Borovnice v smislu zagotavljanja novih možnosti za kulturne dejavnosti v obnovljenih stavbah, povečanja privlačnosti kraja in ustreznega okolja za kulturno ustvarjanje in prireditve na prostem.

- Vključevanje v dejavnosti na področju kulture v LA Ljubljansko barje z zaledjem ter prijava na razpise s področja kulture v okviru programov regionalnega razvoja in razvoja podeželja.
- Vzpostavitev sedeža vsaj enega javnega kulturnega zavoda nacionalnega pomena v občini.
- Prenova kriterijev za financiranje kulturnih dejavnosti v smislu spodbujanja sodelovanja z ustvarjalci zunaj meja občine, med različnimi zvrstmi kulturnega ustvarjanja in med različnimi generacijami, prenosa dobrih praks iz drugih okolij ter zagotavljanja drugih virov za delovanje.
- Vključevanje v programe EU pri razvoju in izmenjavi kulturnih dejavnosti in praks.
- Vključevanje v izobraževalne programe na področjih kulturnega menedžementa, ohranjanja, prenove in interpretacije kulturne dediščine na ravni barjanskih občin in Slovenije ter organizacija in izvedba dejavnosti izobraževanja na področju omenjenih programov v občini.
- Organizacija vsaj enega regionalno pomembnega kulturnega dogodka na leto.

IZHODIŠČA ZA RAZVOJ VARSTVA PREDŠOLSKIH OTROK, VZGOJE IN IZOBRAŽEVANJA V OBČINI BOROVNICA

Izhodiščno stanje:

Šolstvo ima v Borovnici dolgo tradicijo, saj je prva šola v Borovnici odprla svoja vrata že leta 1876. V občini je en sam javni vzgojno-izobraževalni zavod, ki izvaja tudi dejavnosti varstva predšolskih otrok in sicer *Osnovna šola dr. Ivana Korošca*. Dejavnosti se opravljajo v leta 2006 po požaru temeljito obnovljeni šolski stavbi na Paplerjevi ulici v središču Borovnice, sosednji leta 1991 zgrajeni stavbi, kjer se nahaja otroški vrtec ter v podružnični enoti vrtca v novem blokovskem naselju v Borovnici in v podružnični enoti na Bregu pri Borovnici. Skupaj je v zavod v šolskem letu 2015/2016 vključeno 584 otrok, od tega 341 osnovnošolcev, vrtec v centru Borovnice obiskuje 192 otrok, v novem blokovskem naselju 24 in na Bregu 27 otrok.

Program glasbenega izobraževanja mladih se izvaja v sodelovanju z *Glasbeno šolo Vrhnika* v prostorih nad vrtcem.

Izobraževalne dejavnosti potekajo tudi v okviru *Sadjarskega društva Borovnica, Čebelarskega društva, Kulturnega društva Borovnica, Humanistično-umetniškega društva Karel Barjanski* ter *Mladinskega kulturnega društva Arterija*.

Splošni razvojni trendi v EU in Sloveniji

- Zagotavljanje enakih možnosti ob upoštevanju različnosti z zagotavljanjem možnost vstopa in udeležbe v izobraževalnem sistemu z ustreznimi prilagoditvami.
- Izobraževanje v vseh življenjskih obdobjih, tudi preko formalnih oblik izobraževanja.
- Razvoj privatne pobude na področju otroškega varstva, predšolske in šolske vzgoje in izobraževanja.
- Zagotavljanje bolj fleksibilnega oz. s potrebami staršev, ki delajo tudi izven običajnega delovnega časa, usklajenega otroškega varstva.
- Razvoj ponudba tako osnovne kot tudi dopolnilne vzgoje in izobraževanja, ki upošteva svetovno nazorsko opredelitev in življenjski stil staršev ter potrebe in interese otrok.
- Čim večje vključevanje otrok s posebnimi potrebami v standardne programe predšolske in šolske vzgoje in izobraževanja oz. pedagoški proces ob sočasnem razvoju vse večjega števila specializiranih podpornih programov pedagoško-andragoške pomoči za različne vrste in stopnje duševne in/ali telesne razvojne omejenosti.
- Individualizacija vzgojno izobraževalnih programov skladno z inter- in intra- individualnimi razlikami med udeleženci.
- Razvoj interdisciplinarnosti in timsko delo kot pogoj za strokovno pomoč pri osebah, ki imajo posebne potrebe na zdravstvenem, vzgojno-izobraževalnem, socialnem, zaposlitvenem in drugih področjih življenja.

Vzgoja in izobraževanje v Regionalnem razvojnem programu LUR 2014-2020

Vzgoja in izobraževanje sta zajeta v programu *3.3 »Družbeno povezane in enake možnosti«*, ki cilja predvsem na izboljšanje kakovosti življenja v bioregiji ter večjo povezanost v smislu medgeneracijskega sodelovanja, izboljšanja možnosti za temeljni razvoj mladih ter izenačevanja možnosti socialno šibkih in ljudi z ovirami oz. posebnimi potrebami. Omejena sta na Ukrep *3.3.1.: Kakovostno vzgojno-varstvene ustanove*, ki je usmerjen v razvoj in izboljšanje prostorov, v katerih se vzgaja in izobražuje mlajše prebivalce Ljubljanske urbane regije.

Primerjalne prednosti:

- Dolga tradicija in uspešno delovanje javnega zavoda na področju osnovnošolske vzgoje in izobraževanja ter predšolske vzgoje otrok.
- Dobra usposobljenost in motiviranost zaposlenih v občinskem javnem vzgojno-izobraževalnem zavodu za kakovostno delo in nadaljnje strokovno usposabljanje.
- Glede na število učencev, ki obiskujejo osnovno šolo ter število prebivalcev in gospodarsko razvitost občine relativno veliko število prostočasnih dejavnosti v okviru pedagoškega procesa.
- Dobro sodelovanje z *Glasbeno šolo Vrhnika* na področju glasbenega izobraževanja in dejavnosti mladih.
- Tradicija dobrega sodelovanja vodstva in zaposlenih na OŠ dr. Ivana Korošca z vodstvom občine in občinsko upravo ter kulturnimi in športnimi društvi, ki delujejo v občini.
- Pozitiven demografski trend v občini

Priložnosti:

- Ker v finančni perspektivi 2014-2020 med investicijskimi programi, ki jih vključuje Dogovor za razvoj Ljubljanske urbane regije ni investicij za razvoj vzgojno-izobraževalne infrastrukture so edine možnosti javnega sofinanciranja omejene na namenska sredstva Ministrstva za izobraževanje, znanost in šport.
- vključevanje mladih izobraženih prebivalcev občine kot tudi ostalih zainteresiranih za oblikovanje in izvedbo razvojnih projektov v občini v izobraževalne dejavnosti za vse starostne skupine ter različne skupine s posebnimi potrebami.
- Izgradnja kulturnega centra s prostori, tehničnimi in organizacijskimi zmogljivostmi, ki bodo poleg ostalih dejavnosti omogočali tudi različne vzgojno-izobraževalne skupine za različne starostne in interesne skupine občanov.
- Zniževanje stroškov občinskega javnega izobraževalnega zavoda z uvedbo energetskega knjigovodstva, pogodbenega zagotavljanja energetskih storitev ter zagotavljanja oskrbe s toplotno energijo iz sistema daljinskega ogrevanja na lesno biomaso.
- Šolski ekološki učni vrtovi kot oblika praktičnega izobraževanja za ekološko kmetijstvo ter medgeneracijskega dialoga.

- Vključevanje OŠ dr. Ivana Korošca v interpretacijo in promocijo kulturne dediščine, naravnih znamenitosti in naravnih vrednot v občine ter obstoječe in novonastale turistične ponudbe.

Strateški pristop

Občina bo zagotovila ustrezne kadrovske in prostorske zmogljivosti za nadaljevanje kakovostne javne predšolske in osnovnošolske vzgoje in izobraževanja v občini. Občina bo spodbudila nastanek Kluba študentov ter s pomočjo študentov, mlajših diplomantov oz. magistrov in doktorjev znanosti tudi preko javnih del in ciljnih projektov izboljševanja zaposlovanja visoko izobražene mladine omogočila nastajanje dopolnilnih oblik izobraževanja in pridobivanja veščin za vse starostne skupine. Občina bo tudi nagrajevala in promovirala seminarske, diplomske in podiplomskih nalog, ki obravnavajo vsebine, povezane z razvojem podjetništva, kmetijstva in turizma, ohranjanjem okolja, naravne in kulturne dediščine ter zagotavljanja kakovosti bivanja v občini. Po potrebi oz. na podlagi izkazanega interesa bo občina spodbudila in podrla oblikovanje in izvajanje posebnih izobraževalnih programov v podporo skupinam s posebnimi potrebami.

Ključne usmeritve:

- Na podlagi strokovne presoje, predlogov vodstva šole in v okviru prostorskih možnosti je potrebno zagotoviti pogoje za postopno povečanje števila oddelkov.
- Smiselno združevati lokacije dejavnosti predšolskega varstva in vzgoje otrok s ciljem izboljšanja kakovosti in povečanja fleksibilnosti storitev.
- Povečati je potrebno sredstva iz občinskega proračuna za spodbujanje obšolskih dejavnosti, predvsem tistih, ki prispevajo k uresničevanj občinske razvojne strategije in ki si zagotavljajo sofinanciranje tudi iz drugih virov ter preko podjetniškega krožka mlade in njihove mentorje usposobiti za izdelavo poslovnih načrtov za obšolske dejavnosti ter pridobivanje podpor in sponzorskih sredstev,
- Izdelati je potrebno študijo vplivov priseljevanja ter alternativ za zagotovitev ustreznih prostorskih in kadrovskih kapacitet.
- Razširit je potrebno časovni razpon in povečati fleksibilnost delovanja organiziranega varovanja otrok, tudi s pomočjo javnih del in zasebne pobude.
- Večjo skrb je potrebno nameniti vključevanju otrok s telesnimi in duševnimi omejitvami ter posebnimi potrebami ter zagotavljanju ustrezne strokovne interdisciplinarne podpore njihovemu razvoju.

IZHODIŠČA ZA RAZVOJ ZDRAVSTVA IN SOCIALNEGA SKRBSTVA V OBČINI BOROVNICA

Izhodiščno stanje:

V sklopu *Zdravstvenega doma Vrhnika* deluje v Borovnici *Zdravstvena postaja*, v katerih koncesionarji opravljajo osnovne javne zdravstvene in zobozdravstvene storitve v okviru zasebnih zdravstvenih in zobozdravstvenih ambulant ter lekarna.

V občini deluje *Društvo upokojencev Borovnica*, ki organizira družabna srečanja in izlete ter izobraževalne dejavnosti, tudi s področja zdravstvene preventive ter dostopnosti zdravstvenih in socialnih storitev za starejše občane.

Na področju karitativnih dejavnosti sta v občini že vrsto let zelo dejavna tako občinski Karitas kot Območno združenje Rdečega križa Slovenije Vrhnika, ki oba tudi dobro sodelujeta z občinsko upravo.

Občina zagotavlja tudi različne vrste podpore socialno ogroženim ter sofinancira program pomoči na domu za starejše občane in občane, ki so potrebni pomoči in nege v domačem okolju. Specifični programi za skupine z različnimi potrebami se zaradi premajhnega števila oseb s specifičnimi potrebami, ki živijo v občini, izvajajo v javnih zavodih medobčinskega in regijskega značaja, od katerih ni nobeden lociran na območju občine Borovnica, občina pa sofinancira storitve za svoje občane v teh zavodih. Enako velja tudi za osebe, ki potrebujejo celodnevno oskrbo, ki jim jo ni mogoče zagotoviti na njihovem domu oz. s strani njihovih bližnjih.

Splošni razvojni trendi v EU in Sloveniji

- Poudarek na preventivi oz. zdravemu načinu življenja (zdrava hrana in prehranjevalne navade, aktivna mobilnost, telesna aktivnost v okviru delovnega časa in podjetij, opuščanje nezdravih življenjskih navad kot so uživanje tobaka, pretirano uživanje alkohola, nenasičenih maščob, »sedeč življenjski stil«, zasvojenost z medikamenti itd.)
- Vse večja ozaveščenost in informiranost glede izpostavljenosti zdravstvenim tveganjem v domačem bivalnem okolju, na delovnem mestu in v prometu.
- Vse večja ozaveščenost in informiranost bolnikov in oskrbovancev o njihovih pravicah ter naraščajoče zahteve po njihovi aktivni participaciji v procesih zdravljenja oz. oskrbe.
- Zahteve in pričakovanja oseb z omejitvami in posebnimi potrebami po čim bolj neodvisnem življenju in zagotavljanju storitev na osebni ravni zunaj tradicionalnih ustanov.
- Vse večje število obolenj, ki izhajajo iz prekomernih obremenitev in nezdravih odnosov na delovnem mestu ter socialne ogroženosti zaradi brezposelnosti ali prekernih delovnih razmerij.
- Celostna obravnava bolnikov tako z vidika duševnega kot telesnega zdravja ter upoštevanja širšega konteksta bolezni in obolenj.
- Individualizacija diagnostike in terapij na podlagi spoznanj sodobne genetike.
- Komplementarnost konvencionalnih in alternativnih zdravstvenih praks.

- Prizadevanja za vzpostavitve jasnim meja med zasebnimi zdravstvenimi praksami v okviru javnega zdravstvenega sistema ter tržno ponudbo zdravstvenih storitev.
- Vzpostavitev regijskih urgentnih centri za zagotovitev hitrejše in boljše nujne zdravstvene oskrbe.
- Povečevanje participacije pri zagotavljanju zdravstvenih in socialnih storitev.
- Večja vloga tretjega sektorja oz. neprofitnih javnih zavodov in društev ter socialnega podjetništva pri zagotavljanju socialnih storitev oz. dostopnosti do storitev, ki pripadajo upravičencem na podlagi javnih zdravstvenih in socialnih programov

Zdravstvene in socialne storitve v Regionalnem razvojnem programu LUR 2014-2020

Zdravstvo in socialno skrbstvo je obravnavno v okviru programa *3.3 »Družbeno povezane in enake možnosti«*, in sicer v Ukrepu *3.3.4.: Dostopnost zdravstvenih n socialnih storitev*, kjer je med drugim ugotovljeno, da ima LUR vse pogoje za razvoj vrhunskih zdravstvenih storitev, ker so v regiji zgoščene razvojne, raziskovalne in oskrbovalne ustanove in ker obstajajo naravne danosti za aktiven in zdrav način življenja njenih prebivalcev. Razvoj zdravstvenih storitev bo usmerjen v izboljšanje preventive za preprečevanje nastanka kroničnih in hujših bolezni tudi z večjo promocijo zdravega načina življenja, prehranjevanja in bivanja. Poleg tega sta potrebna izboljšanje ali dopolnitev socialno-storitvene infrastrukture, usmerjeno predvsem na povečanje ponudbe bivalnih enot in preoblikovanje obstoječih v mreže bivalnih in stanovanjskih enota za starejše ter mreže centrov za podporo osebam s težavami v duševnem razvoju in neozdravljivo bolnih, prav tako pa tudi vzpostavitev mreže podpornih storitev za osebe s posebnimi potrebami ter bivalnih enot za socialno šibke skupine.

Upoštevati bo potrebno tudi *Regijski izvedbeni načrt na področju socialnega varstva 2014-2016 za Osrednjeslovensko statistično regijo*, ki je v izdelavi in bo podrobneje definiral ukrepe s področja socialnega varstva.

Primerjalne prednosti:

- Na področju zdravstvenih in socialnih storitev občina nima posebnih primerjalnih prednosti, ki bi omogočale lociranje posebnih ustanov in služb na območju občine.
- Z vidika dostopnosti do Ljubljane kot mesta z največjo koncentracijo zdravstvenih in socialnih storitev v regiji in državi je prednost dobra dostopnosti do Ljubljane z javnim prevozom oz. vlakom (ob delovnikih).
- Dobro povezana in delujoča mreža akterjev iz vrst društev, občinske uprave in prostovoljcev.

Priložnosti:

- Izgradnja kulturnega centra s prostori, tehničnimi in organizacijskimi zmogljivostmi, ki bodo poleg ostalih dejavnosti omogočali tudi dejavnosti medgeneracijskega centra in centra dnevnega bivanja za starejše občane.
- Izkoriščanje potenciala s strani države sofinanciranih programov javnih del za ohranjanje in širitev programov oskrbe in nega potrebnih prebivalcev občine.

- Izkoriščanje programskih in projektnih sredstev za usposabljanje obstoječih ter vzpostavitev novih društev ali socialnih podjetij za pokrivanje potreb oz. izvajanja socialnih storitev.
- Spodbujanje mreženja obstoječih društev, ki izvajajo storitve na področju zdravstva in socialnega skrbstva, na medobčinski ravni in spodbujanje novih iniciativ, ki lahko angažirajo potenciale na medobčinski in regionalni ravni.

Strateški pristop

Aktiven in strokoven pristop pri ugotavljanju potreb po zdravstveni in socialni oskrbi ter pravočasne prilagoditve in širitve dejavnosti za zadovoljevanje potreb v skladu z možnostmi in priložnostmi. Aktivna podpora in motiviranje *Sadjarskega društva Borovnica, Čebelarskega društva Borovnica, Kulturnega društva Borovnica, Društva upokojencev Borovnica*, športnih društev, OŠ dr. Ivana Korošca ter civilno-družbenih iniciativ pri boljši in učinkovitejši promociji zdravega načina prehranjevanja, mobilnosti in bivanja oz. aktivnega in zdravega življenjskega stila. Krepitev sodelovanja z občinsko Karitas in medobčinskim združenjem RKS pri ugotavljanju in optimalnem zadovoljevanju potreb socialno ogroženih prebivalcev občine. Ohranjevanje, optimalizacija in nadgradnja programa nudenja pomoči na domu, tudi preko izvajanja javnih del ter projektov zaposlovanja mladih in žensk na podeželju.

Ključne dejavnosti:

- Širitev zdravstvenih dejavnosti na dejavnosti pediatrične in psihiatrično-psihoterapevtske ambulante ter medicinske fizioterapije, skladno s kritično maso potreb po storitvah na teh področjih na podlagi strokovno utemeljenih predvidevanj.
- Vzpostavitev dnevnega centra za starejše občane z ustrezno oskrbo in storitvenimi dejavnostmi.
- Nadaljevanje, optimizacija in izboljšanje oskrbe in nege na domu.
- Vzpostavitev medgeneracijskega centra.
- Oblikovanje spodbud in aktivno iskanje priložnosti za izgradnjo in delovanja Doma starejših občanov s celovito celodnevno oskrbo in storitvami za oskrbovance tako iz naše občine kot tudi od drugod.